

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม
โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิป (CIPP Model)
โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

โดย
นางสาวยุพิน รอดประพันธ์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการ

โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อผลงานวิชาการ	การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3
ผู้วิจัย	นางสาวยุพิน รอดประพันธ์
หน่วยงาน	โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
ปี พ.ศ.	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ประกอบด้วยด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการ ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2561 โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 69 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการ
2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ
3. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตจากการดำเนินโครงการ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์ สุจริต และเมื่อเรียงลำดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้คือ อยู่อย่างพอเพียง รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มุ่งมั่นในการทำงาน ใฝ่เรียนรู้ ความมีวินัย และซื่อสัตย์สุจริต

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิตจากการดำเนินโครงการ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ นำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดีของ นายบำรุง กฤษณะพร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองบัว(เทพวิทยาคม) นายพนม จันทร์ดิษฐ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองไผ่ นายชูศักดิ์ น้อยทา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทพสุทธาวาส ได้กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานบริหารงานโรงเรียน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยกราบขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ รวมทั้งขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ ให้ข้อคิด ให้กำลังใจ แก้ไขเครื่องมือในการศึกษาวิจัยและตรวจสอบความถูกต้องก่อนจัดพิมพ์เป็นเล่มที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ตำบลวังบ่อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ที่กรุณาให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ตลอดจนขอบคุณครอบครัวที่ดูแล และผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนาม ด้วยความซาบซึ้งใจในความห่วงใย และคอยช่วยเหลือตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ของรายงานการวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของ บิดามารดา ครู อาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานและมีความก้าวหน้าจนถึงปัจจุบัน

ยุพิน รอดประพันธ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
	บทคัดย่อ	
	กิตติกรรมประกาศ	
	สารบัญ	
	สารบัญตาราง	
	สารบัญภาพ	
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการประเมินโครงการ	7
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	28
	แนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.	54
	แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร	55
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	74
3	วิธีดำเนินการศึกษา	76
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	76
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	77
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	80
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
	การวิเคราะห์ข้อมูล	82
	สถิติที่ใช้ในการประเมินโครงการ	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
	ตอนที่ 2 ด้านบริบทของโครงการ
	ตอนที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ
	ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ
	ตอนที่ 5 ด้านผลผลิตของโครงการ
	ตอนที่ 6 ด้านผลผลิตของโครงการ
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
	การวิเคราะห์ข้อมูล
	สรุปผลการประเมินโครงการ
	อภิปรายผล
	ข้อเสนอแนะ
	บรรณานุกรม
	ภาคผนวก
	ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย
	ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย
	ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
	ภาคผนวก จ ค่า IOC ของแบบสอบถาม
	ภาคผนวก ง การเผยแพร่งานวิจัย
	ประวัติย่อผู้วิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	56
2.2	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม	62
2.3	ปฏิทินปฏิบัติงาน	63
2.4	รายละเอียดงบประมาณ	64
2.5	รายละเอียดการประเมินผล	64
3.1	กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร	78
4.1	สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
4.2	ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร	86
4.3	ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร	89
4.4	ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร	92
4.5	ผลการประเมินด้านผลผลิตของกระบวนการดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมโรงเรียนวัดห้วยธารทหารจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นรายด้านและโดยรวม	95
4.6	ผลการประเมินลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ	97
4.7	ผลการประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหารจำแนกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ และโดยรวม	101

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่	
2.1 รูปแบบการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซิป (CIPP Model) ประเมินโครงการ โรงเรียนคุณธรรม	19
2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	75

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาประเทศกำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจาก “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์หรืออย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐาน การดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 47)

สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันพบว่า คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติและคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสร้างสรรค์ยังมีน้อย สื่อที่เป็นภัยและผิดกฎหมายมีการเผยแพร่มากขึ้น แม้มีมาตรการปราบปรามอย่างเข้มงวด เว็บไซต์ทางเพศเพิ่มขึ้น 3 เท่าตัว ขณะที่คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรม

ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประกอบกับสถาบันทางสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษามีบทบาทน้อยลง ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาศักยภาพคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 50)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนไทย คือ ขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรมและจริยธรรมอย่างยั่งยืน คืออาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวร ในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร, 2550, หน้า 49) ดังผลการศึกษา พบว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาจริยธรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อย สาเหตุสำคัญที่สุดมาจากครอบครัว ซึ่งมีการอบรมเลี้ยงดูที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดตัวแบบที่ดี ไม่ส่งเสริมการก่อตั้งและพัฒนาจริยธรรมในตัวคนอย่างสมบูรณ์ ทำให้เด็กและเยาวชนขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดความรับผิดชอบ และขาดคุณธรรม จริยธรรมด้านอื่นๆ ที่สำคัญที่เป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่ดีให้แก่คน ทำให้เด็กและเยาวชนมีการเน้นด้านวัตถุมากกว่าจิตใจตลอดจนการมีความประพฤติปฏิบัติและพฤติกรรมที่ขาดความยับยั้งชั่งใจ ถูกชักจูงได้ง่ายและมีการเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามาจากช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งไม่เป็นตัวแบบที่ดีและยังไม่มีบทลงโทษหรือระบบป้องกันที่ดี ที่มีประสิทธิภาพที่พอเพียงทำให้เกิดตัวแบบในเชิงลบและเกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมผิดๆได้ ระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพไม่สามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกได้ ขาดผู้ที่เป็นตัวแบบที่ดีการเรียนการสอนไม่เน้นหนักด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาจิตสำนึกและคุณธรรมจริยธรรม (เพ็ญแข ประจันปัจฉินีก, 2551, หน้า 2)

ดังนั้นการที่จะทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ได้นั้นทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือช่วยกันในการส่งเสริมบทบาทครอบครัว องค์กรทางการศาสนา โรงเรียน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน อาสาสมัครและสื่อมวลชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้เป็นกลไกเกื้อหนุนให้คนไทยเป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี ความรักชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และลดปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งมีส่วนร่วมสนับสนุนการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตของประชาชนตลอดทุกช่วงอายุ โดยสร้างการปลูกจิตสำนึกในความรักชาติ และความเป็นไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

โดยเน้นการรณรงค์ให้ทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งส่งเสริมให้มีหน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมดำเนินการ กระตุ้นให้คนไทยมีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี และความรักชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 47)

ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยการระดมความคิดเห็นจากครู กรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านความประพฤติหลายประการ ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้นในด้านการเรียนและไม่มีระเบียบวินัย ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ และจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงมีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องควบคู่กับการให้ความรู้ทางวิชาการตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งการปลูกฝังอบรมคุณธรรมจริยธรรมจะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความศรัทธา ความตระหนัก และความมุ่งมั่นที่จะกระทำความดีแก่นักเรียนในวัยเรียนได้ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 3)

จากความสำคัญของปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม จึงได้ดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้เยาวชนเกิดสมาธิ และสติปัญญา รู้เท่าทัน ซึ่งโครงการนี้ได้ดำเนินกิจกรรมหลายด้าน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง การประชุมหารือร่วมกันระหว่างคณะครูกับคณะกรรมการสถานศึกษา และสรุปผล การดำเนินงานจากแผนปฏิบัติการในปีการศึกษาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ข้อมูลและข้อสรุปต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอที่จะบอกได้อย่างครบถ้วนว่าโครงการนี้มีความเหมาะสมใน แต่ละด้านมากน้อยเพียงใด และมีข้อดีหรือข้อบกพร่องอย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำการ

ประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหารโดยประยุกต์ใช้การประเมินแบบซิป (CIPP Model) เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานตามโครงการ ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรคของโครงการ และผลของการประเมินจะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงาน การศึกษาอื่นในการปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ให้มี ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโครงการ
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ ในเรื่องต่อไปนี้

4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

4.2 คุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา

นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2561 ดังนี้

- 1.1 ครู จำนวน 2 คน
- 1.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน
- 1.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 65 คน
- 1.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 65 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2561 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 2.1 ครู จำนวน 2 คน โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน เนื่องจากผู้บริหารและครูเป็นกรรมการ

ร่วมในคณะกรรมการสถานศึกษา จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการ (Project) หมายถึง โรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3

โครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร หมายถึง โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่จัดกิจกรรมมุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

การประเมินโครงการ หมายถึง การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 โดยใช้รูปแบบประเมิน CIPP Model รายละเอียดดังนี้

1.การประเมินบริบท (Context Evaluation) คือ การประเมินความสอดคล้องของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานและต้นสังกัด สภาพความเป็นจริงความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน วิธีดำเนินการ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือ การประเมินความรู้ ความพร้อม ความสามารถ ความพอเพียง ความเหมาะสมของบุคลากร งบประมาณ ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมในการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

3.การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) คือ การประเมินเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและประเมินผล การใช้สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในกิจกรรม และสภาพการดำเนินงาน

4.การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) คือ การประเมินคุณลักษณะที่ ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการ และผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากโครงการ โดยประเมินใน เรื่องต่อไปนี้

4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน คือรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมี จิตสาธารณะ

4.2 คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

ครู หมายถึง ครูโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ซึ่งครูทุกคนได้รับมอบหมายในการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ที่ได้รับ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนด

ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียน วัดห้วยธารทหาร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.โรงเรียนได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงานตามโครงการ และผลผลิตในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนและคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

2.โรงเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการกำหนดโครงการ การจัดสรร งบประมาณ การดำเนินโครงการและเพื่อแก้ไขการบริหารจัดการโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนใน ปีการศึกษาถัดไป ตลอดจนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาอื่น ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีหลักการเกี่ยวกับการประเมินโครงการ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โครงการโรงเรียนคุณธรรมและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการประเมินโครงการ
2. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
4. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการประเมินโครงการ

ความหมายของโครงการ

คำว่า โครงการ มีผู้ให้ความหมาย หลากหลายต่าง ๆ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 270) ได้ให้คำจำกัดความของโครงการว่า หมายถึง แผนหรือเค้าโครงที่กำหนดไว้ โครงการเป็นศัพท์ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Project ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือระดับหนึ่งของแผนงาน (Plan) บางตำราถือว่ามีความหมายเช่นเดียวกันกับคำว่า Program ซึ่งหมายถึงแผนงานที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

เชาว์ อินเีย (2553, หน้า 4) ได้สรุปคำจำกัดความของโครงการไว้ว่า โครงการ (Project) คือ การกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา หรือพัฒนางานที่มีวัตถุประสงค์เด่นชัด มีกิจกรรมที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเหมาะสม มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ มีเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดของงาน โครงการประกอบด้วยงาน (Task) และกิจกรรม (Activity) ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีเป้าหมายเดียวกัน

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 37) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า หมายถึงหน่วยของงานหรือกลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอนและมักจะเป็นงานพิเศษที่ต่างไปจากงานประจำ โครงการจะประกอบด้วยงาน(Task)และกิจกรรม(Activity) และโครงการที่ดีต้องมีลักษณะ ดังนี้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความเอกเทศ ต้องมีการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงานและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบรายละเอียดการดำเนินงานที่สอดคล้องกลมกลืนกัน มีการระบุทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นทั้งด้านบุคลากรและทรัพยากรที่สนับสนุนโครงการ งบประมาณดำเนินการ มีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน และสามารถนำไปปฏิบัติ

พิสดุ พงศ์ศรี (2553, หน้า 34) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า โครงการ มีลักษณะเฉพาะที่จัดทำขึ้นเพื่อเสริมการดำเนินงานในสภาพปกติ โดยมีจุดหมาย เป้าหมาย กิจกรรม และระยะเวลา สิ้นสุดที่แน่นอน และจะไม่ทำซ้ำซ้อนอีก ซึ่งอาจยกเว้นถ้ามีการปรับให้ต่างจากเดิม ซึ่งโครงการไม่ใช่งานประจำตามปกติที่มีลักษณะเป็นโปรแกรมที่กำหนดไว้ตลอด แต่จะช่วยเสริมงานปกติให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้

สรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง แผนหรือแนวทางในการดำเนินงานกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ประสบความสำเร็จ มีระยะเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบให้โครงการดำเนินไปตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์

การประเมินโครงการ

มีผู้ให้ความหมายของประเมินโครงการไว้หลายท่าน ดังนี้

เดวิส (Davis, 1974, p. 272 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 36) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และบรรลุถึงเป้าหมายนั้นด้วยดีมากน้อยเพียงใด

แคทซ์ (Katz, 1978, p. 27 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 37) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่าเป็นกระบวนการในการพิจารณาวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะและคุณภาพของโครงการ

รูทแมน (Rutman, 1982, p. 59-60 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 40) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือวิธีการวิจัยเพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ของโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่าโครงการนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่ และด้วยคุณภาพของความสำเร็จนั้นเป็นเช่นใด

รอสซี และฟรีแมน (Rossi & Freeman, 1982, p. 14 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 39) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง แบบแผนในการกำกับควบคุมการดำเนินการและการประเมินคุณค่าประโยชน์ของโครงการ

ซัทซ์แมน (Suchman, 1990, p. 93 อ้างถึงใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 40) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไรหรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1990, p. 159) ให้ความหมายของการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการบรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินการและผลกระทบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของโครงการ

สรุปได้ว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาปัจจัยให้ทราบถึงจุดเด่นหรือจุดด้อยของโครงการอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อการดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย หรือนำข้อมูล ปัญหา อุปสรรคที่พบในการประเมินโครงการนำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินโครงการที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันต่อไป

ประเภทของการประเมิน

นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการที่สำคัญ ดังนี้
ธีรศักดิ์ ชุณหารมณต์เลิศ (2556, หน้า 8) จำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 3 ประเภทคือ

- 1.การประเมินก่อนโครงการ (pre evaluation)
 - 1.1 การประเมินความจำเป็น (need assessment)
 - 1.2 การศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility study)
- 2.การประเมินระหว่างโครงการ (on-going evaluation)
 - 2.1 การติดตามโครงการ (project monitoring)
 - 2.2 การประเมินผลงาน (performance evaluation)
 - 2.3 การประเมินการปฏิบัติงานตามโครงการ (implement evaluation)
- 3.การประเมินหลังโครงการ (ex-post evaluation)

3.1 การประเมินผลระยะสั้น (intermediate evaluation)

3.2 การประเมินผลกระทบ (impact evaluation)

3.3 การประเมินผลตอบแทน (cost-benefit/cost effective evaluation)

อุทุมพร จามรมานและคณะ (2553, หน้า 85) แบ่งประเภทของการประเมินโครงการ โดยอาศัยวงจรของโครงการ (project life cycle) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1.การประเมินก่อนการดำเนินงาน (pre-evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดและเลือกทำโครงการซึ่งมักจะใช้การพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1.1ความเหมาะสมของการทำโครงการ ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและความจำเป็นของการทำโครงการ (needs assessment) และการศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility) โดยพิจารณาความเป็นไปได้ทางเทคนิควิชาการความพร้อม ในด้านการบริหารโครงการความพร้อมในด้านงบประมาณสนับสนุน เป็นต้น

1.2การวิเคราะห์ผลตอบแทนของโครงการ (rate of return)ประกอบด้วยการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผล (cost/benefit analysis) หรือการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับอรรถประโยชน์ (cost/utility analysis) ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าการจัดทำโครงการนั้นจะให้ผลคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ซึ่งเป็นการพิจารณาโครงการในแง่เศรษฐกิจสำหรับโครงการทางด้านการศึกษาค่าจะเน้นเรื่องการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลมากกว่าค่าใช้จ่ายกับผลกำไร เพราะผลตอบแทนของโครงการทางการศึกษานั้นวัดออกมาในรูปของหน่วยเงินตราทำได้ยาก

2.การประเมินในระหว่างการดำเนินการ (implementation evaluation of process evaluation) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติงานโครงการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง อันจะได้แก้ไขทันท่วงที เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินโครงการในระหว่างดำเนินงานจึงเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการนั่นเองที่จะต้องหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานโครงการ เรียกการประเมินนี้ว่าการประเมินเพื่อการปรับปรุงหรือการประเมินผลย่อย

3.การประเมินหลังการดำเนินงาน (post - evaluation or end project evaluation) เป็นการประเมินที่จัดขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานโครงการได้เสร็จสิ้นแล้ว การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการพิจารณาตอบคำถามในเรื่องต่อไปนี้ คือ

3.1 เป็นการตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานโครงการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

3.2 เป็นการตรวจสอบดูว่า มีผลพลอยได้อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์บ้างหรือไม่ ซึ่งเรียกว่า เป็นผลกระทบของโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 40) ได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาเป็นการประเมินเพื่อความก้าวหน้า (formative evaluation) เป็นการประเมินขณะโครงการหรือกิจกรรมนั้นกำลังดำเนินอยู่ ซึ่งสามารถนำผลประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอย่างทันทีทันใด

1.2 การประเมินเพื่อการตัดสินผล (summative evaluation) เป็นการประเมินเพื่อบ่งชี้ระดับผลสัมฤทธิ์ของผลงานหรือโครงการ เป็นการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการแล้ว

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1 การประเมินที่ยึดเป้าหมายของโครงการหรืองานเป็นเกณฑ์ ซึ่งเรียกว่า goal based evaluation การประเมินตามแนวนี้นำผลการวัดมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายเชิงปริมาณ และ เชิงคุณภาพของโครงการ

2.2 การประเมินที่เป็นอิสระจากเป้าหมายของโครงการ (goal-free evaluation) การประเมินตามแนวทางนี้ ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องทราบเป้าหมายของโครงการ เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งผลโดยตรงและผลโดยอ้อมของโครงการ ตลอดจนการประเมินผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบของโครงการ

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ระยะ

3.1 การประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ (intrinsic evaluation) เป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนงานโครงการก่อนเสนอขออนุมัติให้ดำเนินการกระบวนการดังกล่าว เรียกว่า การวิเคราะห์โครงการ (project appraisal or analysis)

3.2 การประเมินขณะดำเนินงานหรือโครงการ (ongoing evaluation) เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการ ผลการประเมินในระยะนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงาน

3.3 การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ (pay-off evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดโครงการ และหลังสิ้นสุดโครงการไประยะหนึ่ง กระบวนการประเมิน

หลังจากโครงการสิ้นสุดไประยะหนึ่ง เรียกว่า กระบวนการติดตามผล (follow-up study หรือ tracer study)

สรุปประเภทของการประเมินโครงการจำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือการประเมินก่อนดำเนินการ(pre-evaluation)การประเมินขณะกำลังดำเนินการ(on-going evaluation)การประเมินเมื่อโครงการแล้วเสร็จ (end of project evaluation) และการประเมินหลังเสร็จสิ้นโครงการ (post-project evaluation)

รูปแบบในการประเมินโครงการ

ในการวิจัยเชิงประเมินโดยทั่วไปมีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบของสเตค(Stake) สตัฟเฟิลบีม(Stufflebam) ไทเลอร์(Tyler) โพรวัส(Provous) เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของโครงการที่จะประเมิน ซึ่งนักประเมินจะเป็นผู้เลือก พิจารณา รูปแบบตามความต้องการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับ ความรู้ความสามารถและความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้รูปแบบต่าง ๆ ของผู้ประเมินด้วย มีผู้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินโครงการไว้หลายท่าน ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552, หน้า 32) กล่าวถึงรูปแบบการประเมินโครงการแนวทางเดียวกันว่า การประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งผู้ประเมินจะต้องพิจารณาว่าจะประเมินได้อย่างไรจึงจะทำให้ผล ประเมินถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ครอบคลุมและตอบสนองความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลการประเมิน ซึ่งจะต้องทันเวลาด้วยการสังเคราะห์รายงานการประเมินทั้งหลาย แยกการ ประเมินโครงการได้ 3 รูปแบบ คือ

1.แบบประเมินเชิงสำรวจ แบบประเมินแนวนี้จะเป็นการสำรวจสิ่งต่าง ๆที่จะช่วยในการ ประเมิน เช่น การวิเคราะห์ตัวโครงการเพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของ โครงการกับกิจกรรมในโครงการ การวิเคราะห์เอกสารเป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการประเมินตามแนว การสำรวจ จากความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง จุดอ่อนของการใช้รูปแบบการประเมินเชิง สำรวจ คือการเก็บข้อมูลเชิงความคิดเห็นให้มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และพยายามประเมิน จากหลักฐานหรือเอกสารที่มีอยู่เป็นสำคัญ

2.แบบประเมินเชิงทดลอง เป็นการประเมินโดยอาศัยแบบการทดลอง ในการวิจัยแบบ ทดลองที่นิยมใช้กันมากเป็นแบบกลุ่มเดียว เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นโดยเปรียบเทียบผลที่ได้ทดลอง การประเมินรูปแบบนี้มีจุดอ่อนค่อนข้างมาก ซึ่งอาจแก้ไขโดยอาศัยแบบทดลองที่มี 2 กลุ่มคือ กลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม แต่ผลที่เกิดขึ้นก็ยังเป็นที่น่าสงสัยว่าเปรียบเทียบกันได้จริงหรือไม่ ต้อง

ระมัดระวังปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการประเมินด้วยวิธีทดลอง ทำให้ผลการประเมินที่ได้เน้นผลการทดลองมากเกินไป ผลการประเมินมีผลกระทบต่อกรปรับปรุงกิจกรรมและดำเนินการต่าง ๆ น้อย

3.แบบประเมินตามรูปแบบการประเมิน นักประเมินได้พัฒนารูปแบบการประเมินขึ้น เพราะรูปแบบในการประเมินจะเป็นเครื่องชี้ทิศทางว่าการประเมินจะเกี่ยวข้องกับอะไรบ้างและในการเลือกรูปแบบประเมิน จะต้องเลือกให้สอดคล้องกับความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ต้องการใช้ผลประเมิน รูปแบบส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการ และผลิต เป็นแก่นในการเสนอรูปแบบ

เขาวดี ราชชัยกุล (2551, หน้า 95-96) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินว่าในการใช้รูปแบบการประเมินนั้นควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1.วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

2.ชนิดของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ต้องออกแบบการประเมินที่แตกต่างกันและควรใช้รูปแบบการประเมินที่มีประสิทธิผลและเป็นรูปแบบทั่ว ๆ ไป

3.ในกรณีที่รูปแบบการประเมินมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา ควรใช้ขั้นตอนของการติดตามผลดังนี้ คือ การวิเคราะห์ การรวบรวม และการนำเสนอ

4.การตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ ขั้นการวิเคราะห์ การออกแบบ เลือกและปฏิบัติ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมิน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินและตัดสินใจ

5.เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในการตัดสินใจ การออกแบบประเมินจึงควรคำนึงถึงเกณฑ์ที่มีความตรงภายใน ความตรงภายนอก ความเที่ยงและความเป็นปรนัย

6.การประเมินทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวัฏจักรใช้กับโครงการที่เป็นระบบ

เซาว์ อินโย (2553, หน้า 7) กล่าวว่า มีผู้เสนอความคิดเกี่ยวกับรูปแบบในการประเมินไว้มากมายหลายรูปแบบแต่ละแบบมีแนวคิด ทฤษฎี เหตุผล และวิธีการประเมิน ที่มีผู้นิยมนำไปใช้เป็นแบบอย่าง (model) ในการประเมินสภาพการณ์ของปัญหาที่จะประเมินต่าง ๆ กันไป เพียงแนวคิดเท่านั้นในเชิงปฏิบัติจะดัดแปลงปรับปรุงแนวคิดและวิธีการให้สอดคล้องกับความเหมาะสมและสภาพปัญหาของการประเมินแต่ละโครงการ

อุทุมพร จามรมาน และคณะ (2553, หน้า 88) กล่าวถึง รูปแบบของการประเมินโครงการว่าหมายถึง กรอบและแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า กระบวนการและวิธีการประเมินผล รูปแบบการประเมินผลโครงการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือ ในการประเมินโครงการจะยึดถือเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายเป็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) และรูปแบบของแฮมมอนด์ (Hammond)

2. รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์ภายนอกเป็นหลักเป็นรูปแบบที่ใช้ตัดสินคุณค่า ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven) และรูปแบบของสเตค (Stake)

3. รูปแบบการประเมินที่ยึดเกณฑ์ภายในเป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินโครงการของสมาคมชาวภาคเหนือของอเมริกา

4. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่ช่วยในการหาข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin) รูปแบบการประเมินของโพรวัส (Provus) และรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

รูปแบบการประเมินเกิดขึ้นจากการที่นักประเมินต่างพยายามมุ่งที่เสนอสูตรสำเร็จต่าง ๆ ในการดำเนินการประเมินโครงการ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม รูปแบบการประเมิน (evaluation model) เป็นกรอบความคิดหรือแบบแผนที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนหรือกระบวนการของการประเมินซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้นของการประเมิน ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (decision-oriented evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Alkin, Stufflebeam, Hammond และ Welch

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (judgmental evaluation models) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล สารสนเทศสำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการนั้น ๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Scriven, Stake และ Provus

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (objective centered evaluation models) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นจากโครงการว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Tyler, Cronbach และ Kirkpatrick

จากรูปแบบการประเมินโครงการ พบว่ามีหลากหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมกับโครงการที่จะประเมิน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประเมินในการเลือกรูปแบบใน

การประเมินให้เหมาะสมกับโครงการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเชื่อถือได้ต่อไป ซึ่งในการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองชิปของ Stufflebeam ซึ่งเป็นการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ มาใช้ในการวิจัยเนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่สามารถครอบคลุมในการประเมินโครงการทั้งในทุกด้านหลังโครงการได้สิ้นสุดแล้ว

ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

รัตนะ บัวสนธ์ (2540, หน้า18-19) ได้อธิบายประโยชน์ของการประเมินโครงการในด้านวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ไว้หลายประการ คือ

1. เพื่อช่วยในการตัดสินใจนำโครงการไปใช้ ซึ่งได้แก่ การประเมินว่า โครงการที่จัดทำขึ้นนั้นมีความจำเป็นมากน้อย หรือมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีความเป็นไปได้หรือคุ้มค่ากับเงินทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพียงไร โครงการเป็นสิ่งที่ต้องการสำหรับกลุ่มเป้าหมายจะได้รับการสนับสนุนแค่ไหน รวมทั้งขนาดและขอบเขตการนำโครงการไปใช้กว้างหรือแคบ เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้จะช่วยในการนำมาประมวลสรุปตัดสินใจ สำหรับผู้บริหารหรือแหล่งทุนที่จะตัดสินใจอนุมัติการนำโครงการดังกล่าวไปดำเนินการใช้ต่อไป

2. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการโดยต่อเนื่องต่อไป หรือการขยายโครงการและการรับรองโครงการซึ่งได้แก่ การประเมินภายหลังจากโครงการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เป็นการประเมินเพื่อจะรู้ว่าโครงการดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องจัดให้มีอยู่อีกต่อไปหรือไม่ ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับทุนที่สูญเสียไปมากน้อยเพียงใด และโครงการที่ดำเนินการไปนั้นก่อให้เกิดผลข้างเคียง (side effects) ทั้งทางบวกและทางลบหรือไม่

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเมื่อโครงการได้มีการนำไปดำเนินการใช้ระยะหนึ่ง หรือเป็นการประเมินในช่วงการดำเนินโครงการทั้งนี้โดยทำการประเมิน เพื่อที่จะปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของโครงการอื่นได้แก่

- 3.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อที่จะรู้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ นั้นเมื่อมีการดำเนินโครงการแล้ว มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ หรือได้รับการยอมรับสนับสนุนร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

- 3.2 เนื้อหาของโครงการ เป็นการพิจารณาว่าเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในโครงการมีความครอบคลุมเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมเป็นไปตามลำดับที่จะเอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการเพียงไรนอกจากนั้น ยัง

พิจารณาอีกว่าเนื้อหาของสาระของโครงการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิหลัง หรือพื้นเพเดิมของกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการจากโครงการมากน้อยเพียงใด

3.3วิธีการดำเนินโครงการโดยพิจารณาว่าโครงการที่กำลังดำเนินการอยู่นั้นมีกลุ่มเป้าหมายร่วมโครงการเป็นจำนวนเท่าไร ครบหรือไม่ครบตามที่กำหนดไว้ โครงการมีผู้ร่วมงานเพียงพอหรือไม่เท่าไร โครงการมีการดำเนินงาน หรือดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างไร กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมโครงการได้รับการเสริมแรง หรือการสร้างแรงจูงใจอย่างไร เป็นต้น

3.4สถานะแวดล้อมของโครงการ หมายถึงการพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองหรือทางการบริหารของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการว่าให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการหรือไม่อย่างไร สัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงานในโครงการมีลักษณะเช่นไร ชัดแย้งกันหรือไม่เป็นอุปสรรคต่อการที่จะดำเนินการต่อไปเพียงใด ทรัพยากรสนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการมีเพียงพอมากน้อยเพียงใด ตลอดจนกระทั่งการยอมรับหรือให้การสนับสนุนและการต่อต้านของสาธารณะที่มีต่อโครงการเป็นไปในทิศทางใด เป็นต้น

4.เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนโครงการจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การพิจารณาความสนับสนุนโครงการสาธารณชน การเมือง แหล่งเงินทุน รวมทั้งนักวิชาชีพอื่น ๆ โดยต้องการรู้ว่า แหล่งดังกล่าวนี้มีแหล่งใดบ้างให้การสนับสนุนโครงการอย่างแท้จริง เมื่อมีการดำเนินโครงการอยู่ในขณะนั้น

5.เพื่อที่จะได้รับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขัดขวางต่อต้านโครงการจากแหล่งต่าง ๆ ในทางตรงกันข้ามกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการในข้อที่สี่ นอกจากเราจะต้องารู้ถึงแหล่งที่ให้การสนับสนุนโครงการแล้ว ในการดำเนินโครงการใด ๆ ก็ตาม บางครั้งโครงการดังกล่าวนั้นก็จะได้รับการขัดขวางต่อต้าน ทำให้การดำเนินโครงการไม่อาจเป็นไปได้โดยสะดวก และวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้อาจจะไม่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อพิจารณาว่า แหล่งใดบ้างที่ขัดขวางโครงการจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดำเนินโครงการให้มีความเป็นไปได้โดยสะดวกต่อไป

6.เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการพื้นฐานต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานอื่นที่นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่ทำการประเมินแต่ทว่ามีผลต่อโครงการ ได้แก่ พื้นฐานด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา ด้านสังคมวิทยา และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 30) ได้สรุปประโยชน์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินโครงการจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทราบถึงข้อมูลการดำเนินงานตามโครงการทั้งด้านความสำเร็จ ด้านอุปสรรคการดำเนินงาน และช่วยในการตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อไปมากยิ่งขึ้น

แนวคิดการประเมินผลโครงการ CIPP Model

แนวคิด การประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะ ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ "Educational Evaluation and decision Making" หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผล ได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมินกับ ฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อการดำเนิน

กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน และแบ่งประเด็นการประเมินผลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.การประเมินด้านบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation: C) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

การประเมินสภาวะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องโครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2.การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

การประเมินผลแบบนี้จะทำโดยใช้ เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว หรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot Experimental Project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำงานให้ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใด ใช้แผนการดำเนินงานแบบไหน และต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่

3.การประเมินกระบวนการ(Process Evaluation: P)เป็นการประเมินระหว่างการทำดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการโดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหา จุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการโดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ

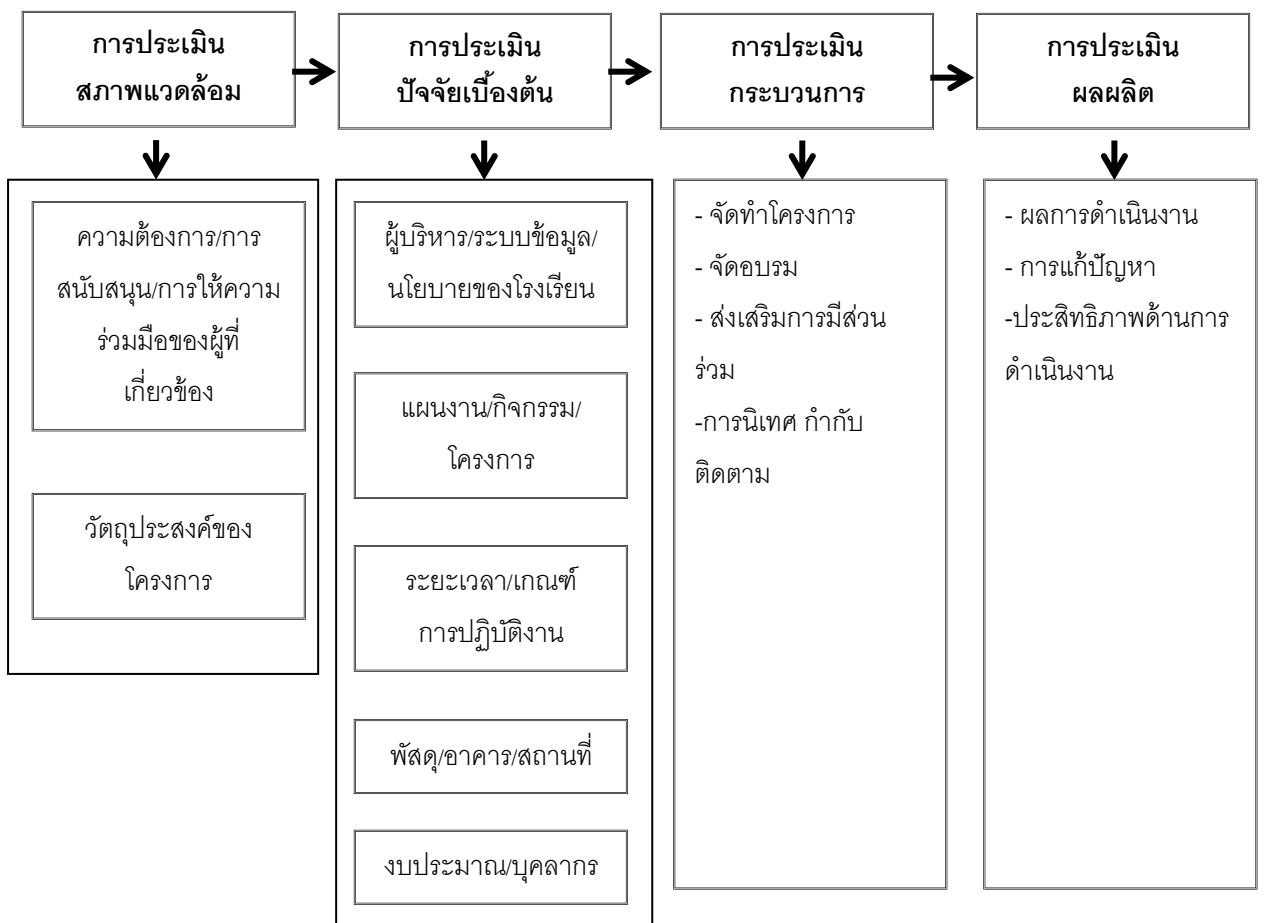
3.1 เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการ ในระหว่างที่มีการปฏิบัติการหรือการดำเนินงานตามแผนนั้น

3.2 เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของโครงการ

3.3 เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต(Product Evaluation: P)เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ/ เป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการและการประเมินผล เรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่าการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

แผนภูมิที่ 2.1 รูปแบบการประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซีป (CIPP Model)

ช่วงเวลาการประเมินผลโครงการ

ช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เป็นการจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว เราสามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกการประเมินผล ประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)

2. การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ

3. การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-evaluation) เป็นการประเมินว่า ผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่

4. การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนินโครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการทำโครงการหรือปัจจัยอื่น

การประเมินโดยรูปแบบจำลองชิป (CIPP Model)

นักการศึกษา นักวิชาการ และ นักวิจัย ได้กล่าวถึงรูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) ไว้หลายท่านดังนี้

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam et.al, 2002, pp.261-265) ได้เสนอแบบจำลองการประเมินผลที่เรียกว่า CIPP Model ซึ่งเป็นแบบจำลองที่เน้นกิจกรรมการประเมินควบคู่ไปกับการบริหารงาน โดยประกอบด้วย การประเมิน 4 ประเภท และมีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างของระบบงานโดยทั่วไป คือ

1. การประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับบริบท (context evaluation) เป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์การ หรือ นโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

การประเมินสภาวะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องของการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2. การประเมินผลที่เกี่ยวกับตัวป้อน (input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

การประเมินผลแบบนี้จะทำโดยใช้ เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว หรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (pilot experimental project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำงานให้ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใด ใช้แผนการดำเนินงานแบบไหน และต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่

3. การประเมินผลที่เกี่ยวกับกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินระหว่าง การดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบ กิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหา จุดเด่น หรือจุดแข็ง (strengths) และจุดด้อย (weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้วการประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการโดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ

3.1 เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการในระหว่างที่มีการปฏิบัติการ หรือ การดำเนินงานตามแผนนั้น

3.2 เพื่อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของโครงการ

3.3 เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินผลที่เกี่ยวกับผลผลิต (product evaluation) วัตถุประสงค์ของการประเมิน ประเภทนี้ ก็เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไป ตามวัตถุประสงค์ของภารกิจหรือไม่ การประเมินผลประเภทนี้ อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิต กับเกณฑ์มาตรฐาน (absolute หรือ relative standards) ที่กำหนดไว้ หรืออาจอาศัยข้อมูลที่ได้รับ

จากการรายงานการประเมินผลทั้ง 3 ประเภทข้างต้น อย่างไรก็ตามในการทำประเมินผล การบริหารงานเชิงระบบ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครู ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จะต้องคำนึงถึงภารกิจบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ จะทำให้เกิดความสอดคล้อง ไม่ซ้ำซ้อนของงานในการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขต่อไป การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข (modification) นับว่าเป็นส่วนสำคัญในการบริหารงานเชิงระบบ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงเรื่องเหล่านี้ ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการทำงานมีความสมบูรณ์และครบวงจรเป็นส่วนสัมพันธ์ในการพัฒนา งาน หรือปรับปรุง แก้ไขงานอย่างแท้จริง เพราะเป็นการนำเอาการประเมินมาวิเคราะห์หาอาจมีบางสิ่ง บางอย่างที่ยังไม่เป็นที่พึงพอใจ หรือยังไม่บรรลุจุดประสงค์ จึงต้องพิจารณากำหนดแนวทางแก้ไข และพัฒนาต่อไป การพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เป็นขั้นตอนหรือวิธีการตรวจสอบข้อขัดแย้งระหว่าง วัตถุประสงค์กับผลที่ได้จากการประเมินว่าจะพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขในส่วนใดของระบบหรือ ต้องพัฒนาปรับปรุงแก้ไขทั้งระบบ

พิสนุ พงศ์ศรี (2553, หน้า 70-106) กล่าวว่า แบบจำลองซิป เป็นการประเมินในเรื่อง ต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (context evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ (planning decisions)
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ (structuring decisions)
3. การประเมินกระบวนการโครงการ (process evaluation) เป็นการตัดสินใจด้านการประยุกต์เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการไปปฏิบัติ (implementing decisions)
4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการหรือทบทวนโครงการ (recycling decisions)

สมคิด พรหมจ้อย (2550, หน้า 76-81) กล่าวว่า การประเมินโดยใช้แบบจำลองซิป (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ให้ความสำคัญกับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งแนวทางการประเมินในด้านต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (context evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ ของโครงการความเป็นไปได้ของโครงการ

2.การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยดูว่าปัจจัยที่ใช้จะมีส่วนช่วยให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

3.การประเมินกระบวนการโครงการ (process evaluation) เป็นการประเมินระหว่าง การดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้และ เป็นการรายงานผลการปฏิบัติการของโครงการนั้นด้วย

4.การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินเพื่อดูว่าผลที่เกิดขึ้นเมื่อ สิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือตามที่คาดหวังหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการ รายงานผลที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อมปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย

เซาวิ อินโย (2553, หน้า 16) กล่าวว่า การประเมินตามแบบจำลองของชิป (CIPP Model) ดังนี้

Context evaluation หมายถึง การประเมินผล วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ

Input evaluation หมายถึง การประเมินผลระบบโครงสร้างรวมทั้งระบบการจัด การบริหารต่าง ๆ ด้วย

Process evaluation หมายถึง การประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

Product evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมนั้น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2544, หน้า 166) กล่าวว่า การประเมินตามแบบจำลอง ชิป (CIPP Model) สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท และเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาโครงการ แบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1.การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อวางแผนโครงการ เป็นการ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการของโครงการ โดยเขียนในรูปเอกสารโครงการในแบบชิปโมเดล การ ประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประกอบด้วย

1.1การประเมินสภาวะแวดล้อมหรือการประเมินบริบท อันเป็นการประเมินความ ต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดโครงการ การประเมินบริบทเป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ อันนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2การประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากร ทั้ง ด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่ เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด อีกทั้งมีความเป็นไปได้ทางด้านทรัพยากร

2.การประเมินขณะดำเนินโครงการซึ่งเป็นแบบชิปโมเดล คือ การประเมินกระบวนการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางไว้ไปสู่งปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ อะไรเป็นมูลเหตุที่ทำให้สามารถหรือไม่สามารถดำเนินโครงการได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การประเมินในขั้นนี้ จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการ (formative evaluation) ด้วยการจัดระบบการกำกับงาน (monitoring system) เพื่อติดตามความก้าวหน้าและเร่งรัดการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในทรัพยากรและเวลาที่กำหนด

3.การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลผลิตโครงการ เป็นการประเมินที่มุ่งตอบคำถามว่าโครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตของโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลการดำเนินงานโครงการคุ้มค่าเพียงใด การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นผลลัพธ์และการประเมินผลกระทบของโครงการทั้งในทางบวกและทางลบ ทำการประเมินด้วยเทคนิคการติดตามผลหลังสิ้นสุดโครงการจะให้สารสนเทศเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะทำเนิการต่อไปอย่างไร ควรจะมีการปรับขยายแล้วดำเนินการต่อไปอีกระยะหนึ่งหรือควรจะสิ้นสุดโครงการไปตามเวลาที่กำหนดไว้

การประเมินโดยใช้การประเมินแบบชิป (CIPP Model)

คำว่า CIPP model ของ Daneil L. Stufflebeam ได้ใช้ตัวย่อของคำ ดังต่อไปนี้

C - Context หมายถึง บริบท หรือสภาวะแวดล้อมรอบ ๆ ที่อาจต้องมองให้ครอบคลุม

I - Input หมายถึง ปัจจัยเบื้องต้น เป็นตัวป้อนในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ

P - Process หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอนของการดำเนินการ

P - Product หมายถึง ผลผลิตหรือผลที่เกิดขึ้น

การประเมินแบบชิป ประกอบด้วยประเมิน 4 ขั้นตอน คือ

1.การประเมินสภาวะแวดล้อม หรือ บริบท ประเมินความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการศึกษา ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคทั้งในและนอกระบบสังคมปัจจุบันเพื่อนำไปสู่งการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ตลอดจนระบบบริหาร ระบบการจัดการ เพื่อวิเคราะห์หาทาง

เลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการได้มากที่สุด

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อที่จะได้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า โครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือดูว่าผลจากโครงการคุ้มค่าหรือไม่

ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP Model ทั้ง 4 ประการ และประเภทของการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ Stufflebeam ได้เสนอแนวคิดในการสร้างแบบแผนการประเมินผลซึ่งสอดคล้องกับ CIPP Model อาจนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินผลในรูปแบบอื่น ๆ ได้แบบแผนการประเมินผลมีดังนี้

1. การบรรยายจุดมุ่งหมาย และการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ขอบเขตความรับผิดชอบว่ามีขอบเขตระดับท้องถิ่นระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ เวลาและแนวทางเลือก ตัวแปรในการวัดและมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจ และนโยบายในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินผล

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเครื่องมือ วิธีการสุ่มกลุ่มเป้าหมาย สภาพการณ์ในการเก็บข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

4. การรายงานผลหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การบริหารการประเมินผล เพื่อเตรียมแผนการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน คือ กำหนดโครงร่าง กำหนดบุคลากรและทรัพยากร กำหนดวิธีการปฏิบัติ ประเมินผล ประสิทธิภาพของเครื่องมือ กำหนดวิธีการที่จะพัฒนาแบบแผนการประเมิน และการจัดหางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการประเมินผลตลอดโครงการ

เกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จ

การประเมินผลโครงการนั้นต้องมีเกณฑ์และตัวชี้วัด (Indicator) ระดับความสำเร็จของโครงการให้ทราบ โดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ ที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ

เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 93-97) มีดังนี้

1. เกณฑ์ประสิทธิภาพ (Efficiency) มีตัวชี้วัด เช่น สัดส่วนของผลผลิตต่อค่าใช้จ่าย ผลผลิตต่อหน่วยเวลา ผลผลิตต่อกำลังคน ระยะเวลาในการให้บริการต่อผู้บริการ

2. เกณฑ์ประสิทธิผล (Effectiveness) มีตัวชี้วัด เช่น ระดับการบรรลุเป้าหมาย ระดับการบรรลุตามเกณฑ์มาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วม ระดับความเสี่ยงของโครงการ

3. เกณฑ์ความพอเพียง (Adequacy) ตัวชี้วัด เช่น ระดับความพอเพียงของทรัพยากร การขาดแคลนปัจจัยการผลิตและปัจจัยอื่น เป็นต้น

4. เกณฑ์ความพึงพอใจ (Satisfaction) ตัวชี้วัด เช่น ระดับความพึงพอใจของโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ เป็นต้น

5. เกณฑ์ความเป็นธรรม (Equity) ตัวชี้วัด คือ การให้โอกาสกับผู้ด้อยโอกาส ความเป็นธรรมระหว่างเพศ ระหว่างกลุ่มอาชีพ ฯลฯ

6. เกณฑ์ความก้าวหน้า (Progress) ตัวชี้วัด เช่น ผลผลิตเปรียบเทียบกับเป้าหมายรวม กิจกรรมที่ทำแล้วเสร็จ ทรัพยากร และเวลาที่ใช้ไป มีความเหมาะสมเพียงใด เป็นต้น

7. เกณฑ์ความยั่งยืน (Sustainability) ตัวชี้วัด เช่น ความอยู่รอดของโครงการด้าน เศรษฐกิจสมรรถนะด้านสถาบัน ความเป็นไปได้ในด้านการขยายผลของโครงการ

8. เกณฑ์ความเสียหายของโครงการ (Externalities) ตัวชี้วัด เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น

สำหรับตัวชี้วัด (Indicators) ความสำเร็จของโครงการนั้น หมายถึง ตัวชี้วัดที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการจะวัดหรือประเมิน หรือตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องการศึกษา โดยจะมีการระบุลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม ทั้งส่วนที่มีลักษณะเชิงปริมาณและลักษณะเชิงคุณภาพ

หลักการสร้างตัวชี้วัดที่ดี การสร้างตัวชี้วัดที่ดีจำเป็นต้องมีหลักการที่ใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการ ดังนี้

1. เลือกใช้/สร้างตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนที่สำคัญเท่านั้น
2. คำอธิบาย หรือการกำหนดตัวชี้วัดควรเป็นวลีที่มีความชัดเจน
3. ตัวชี้วัดอาจจะกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพก็ได้
4. ควรนำจุดประสงค์ของโครงการ หรือประเด็นการประเมินมากำหนดตัวชี้วัด
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัดควรรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ

การจำแนกประเภทของตัวชี้วัด

ตัวอย่าง การจำแนกประเภทของตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมินตามแบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model คือ ตัวชี้วัดด้านบริบท (Context) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาวะแวดล้อมของ ก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
2. ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้นและอนาคต
3. ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลา และ กฎระเบียบ
3. ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหา และกิจกรรม

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
2. ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
4. ภาวะผู้นำในโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Product) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. อัตราการมีงานทำของประชาชนที่ยากจน
2. รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
3. ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ (Outcomes)

ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. การไม่อพยพย้ายถิ่น
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Impact) ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลกระทบทางบวก/เป็นผลที่คาดหวังจากการมีโครงการ
2. ผลกระทบทางลบ/เป็นผลที่ไม่คาดหวังจากโครงการ

เกณฑ์ และตัวชี้วัด สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ดี จะครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็น

ต้น นอกจากนี้ยังสามารถวัดถึงความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินักประเมินผล จะต้องนำเกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะ และบริบทของโครงการด้วย

ดังนั้นการประเมินทั้งระบบแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมินวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนโดยข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินนอกจากจะทำให้ทราบคุณค่าของโครงการแล้ว ยังช่วยให้สามารถค้นหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นกับโครงการ รวมถึงนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้สามารถดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุปได้ว่า การวิจัยประเมินโครงการเป็นการวิจัยประเมินสภาวะแวดล้อมได้แก่ การวิเคราะห์โครงการ ประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่โครงการปัจจัยเกื้อหนุนโครงการ การประเมินกระบวนการบริหารโครงการ และการจัดการวิธีดำเนินการโครงการ รวมทั้งการประเมิน ผลลัพธ์ของโครงการในการผลิตความสำเร็จโครงการ ทั้งนี้เพื่อศึกษาประสิทธิผล และ ประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976, p. 5) กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติและปฏิบัติในสังคมและทำให้บุคคลมีการพัฒนาจนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเอง มาตรฐานการตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นเรื่องที่ผิดหรือถูก

พระธรรมปิฎก (2540, หน้า 14) กล่าวว่า คุณธรรม เป็นสภาพของจิตใจ คือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ

ประภาศรี สีหอำไพ (2540, หน้า 21) กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักธรรมจริยาที่สร้าง ความรับผิดชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543, หน้า 115) กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึงสิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ตั้งงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจแตกต่างกัน

เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนาและการศึกษาของคนในสังคมนั้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544, หน้า 402) กล่าวว่า คุณธรรม (Virtue) หมายถึงคุณลักษณะของการมีค่านิยมทางศีลธรรมอย่างสูง ความยอดเยี่ยมทางศีลธรรม ความดี ความถูกต้อง ความสามารถ แยกสิ่งถูกสิ่งผิด การมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักการทางศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคม รวมถึงการมีความกล้าในการที่ถูกต้องยืนหยัดอยู่บนความถูกต้อง และมีส่วนในการเสนอแนวทางที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ให้แก่สังคม

วศิน อินทสระ (2549, หน้า 199) กล่าวว่า ตามหลักจริยศาสตร์ คุณธรรมคืออุปนิสัยอันดีงาม ซึ่งสะสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน คุณธรรมมีความสัมพันธ์กับหน้าที่เป็นอย่างมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัยนั่นเอง จะกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงาม สังเกตอยู่ในดวงจิต เป็นบารมี เป็นสันดาน ลักษณะอย่างนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่วเรียกว่า อาสวะ คือกิเลสที่หมักหมมอยู่ในดวงจิต ย่อมจิตให้เศร้าหมองเกราะเกรงไปด้วยความชั่ววนาประการกลายเป็นสันดานชั่ว ทำให้แก้ไขได้ยาก สอนได้ยาก

สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่คุณคนทั่วไปยอมรับว่าดี เป็นคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม หรือคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ซึ่งคุณธรรมในแต่ละสังคม อาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนาและการศึกษาของคนในสังคมนั้น

ความหมายของจริยธรรม

ประภาศรี สีหอำไพ (2540, หน้า 17) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัย ให้อยู่ในครรลองของคุณธรรม คุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม อยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำให้บุคคลมุ่งกระทำความดี ละเว้นความชั่ว มีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดี ความถูกต้อง ความควรในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย และเป็นผลประโยชน์ต่อผู้อื่น มีคุณธรรม และมโนธรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยมีจิตสำนึกที่จะใช้สิทธิหน้าที่ของตนตามค่านิยมอันพึงประสงค์

กรมวิชาการ (2541, หน้า 7) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม (Ethics) มาจากภาษากรีกว่า Ethos คือ Habit นั่นคือ นิสัย ดังนั้นจริยธรรม และจริยศาสตร์เป็นเรื่องของการฝึกนิสัย ซึ่งก็มีคำถามว่าฝึกอย่างไรจึงจะเป็นนิสัย บ้างก็มีข้อสงสัยว่านิสัยฝึกกันได้หรือไม่ Ethos หรือนิสัย ตามทฤษฎีของชาวกรีก กล่าวว่า “คนเราเกิดมาเหมือนผ้าขาวแล้วมาฝึกกัน โดย

ต้องทำบ่อย ๆ ทำซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัย แล้วจะกลายเป็นคุณธรรม เป็นการเริ่มจากภายนอกเข้าไปสู่ภายใน เป็นลักษณะนิสัย เป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ฉะนั้นการทำดีต้องทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย”

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2542, หน้า 88) กล่าวว่า จริยธรรม แยกออกเป็น จริย + ธรรม คำว่า จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่าธรรมมีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนของศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็นจริยธรรม จึงได้ความหมายตามอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติ หรือแนวทางของการประพฤติ

เกียรติคุณ สิทธิชัย (2545, หน้า 11) กล่าวว่า จริยธรรม (Ethics) หมายถึง หลักการทางศีลธรรมหรือกฎความประพฤติที่ตัดสินความถูกความผิดของพฤติกรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม หรือค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจหรือกำหนดทิศทางแห่งความประพฤติของบุคคลในการดำรงชีวิต

สรุปได้ว่าจริยธรรม หมายถึง หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติตนให้เป็นคนดี ปฏิบัติตนเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างสงบเรียบร้อย

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 7) กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติที่มีความถูกต้องดีงาม เป็นแนวทางแห่งการถือประพฤติปฏิบัติแต่ลำพัง ในแนวทางแห่งความดีความถูกต้องนั้น ไม่เพียงพอที่จะจูงใจให้คนปฏิบัติ หรือประพฤติตนให้เป็นคนดีได้ เรื่องการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเรื่องทำได้ยาก

วศิน อินทสระ (2549, หน้า 6-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐควรส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางของการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง ฯลฯ การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อความเสียหายได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้

2. การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อม ๆ กันไป กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่น ๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมาก ทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุขมากขึ้น การเศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยเอาทรัพย์สินไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ขาดความเมตตาปรานี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3.จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนาโดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติ การกระทำและความคิด ที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำด้วยความฉลาดรอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นว่าจริยธรรม จึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดได้ก็ด้วยจริยธรรม

4.การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมากแล้วมาใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคม เป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นก็ให้ถือเป็นเพียงผลพลอยได้ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติดุกรรม เช่น อาศัยลาภผลเป็นเครื่องมือในการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ อาศัยยศและความมีหน้ามีเกียรติในสังคมเป็นเครื่องมือในการจูงใจคนผู้เคารพนับถือเข้าหาธรรมะ

5.จริยธรรมสอนให้เราเลิกลุกันคนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้ากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางตัวโอหังอวดดี หรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มาก ๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของผู้คนทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราจึงควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสงบสุขทางใจมาสู่มวลชนได้ด้วย เพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะเจริญมั่นคงอยู่นานไม่ได้ สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีจริยธรรมเป็นเครื่องรองรับหรือเป็นแกนกลางเหมือนถนนที่มั่นคงหรือตึกที่แข็งแรง เขาใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก แม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอก แต่มีความสำคัญอยู่ภายใน นายช่างย่อมรู้ดี ทำนองเดียวกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าจริยธรรมมีความสำคัญในสังคมเพียงใด

สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญยิ่งทั้งในแง่ส่วนตน และส่วนรวม เพราะหากคนในสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้วจะส่งผลเสียหายอย่างยิ่งแก่สังคม คุณธรรมมีความสำคัญต่อบุคคล ทำให้บุคคลมีศักดิ์ศรีได้รับการยอมรับ ได้รับความสำเร็จและมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต มีความสำคัญต่อส่วนรวม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า และจริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน แทนคำว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องกระทำควบคู่กันไประหว่างการศึกษาด้านวิชาการและการให้ความรู้ อบรม ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เป็นประโยชน์ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542, หน้า 15 - 21) ได้นำเสนอทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของฟรอยด์

ซิกมันด์ ฟรอยด์ นักจิตวิทยาชาติตะวันตกกลุ่มแรกที่มีชื่อเสียงในการนำเสนอทฤษฎีพัฒนาการทางด้านจริยธรรม ได้อธิบายการเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ว่า เนื่องมาจากปัจจัยผลักดันจากจิตใต้สำนึก ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

อิด (Id) เป็นพลังงานติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด หมายถึง สัญชาตญาณด้วยแรงขับภายในซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้มีการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ควรหรือไม่ควรแต่อย่างไรที่เรียกกันว่าพลังแสวงหาความสุข เมื่อต้องการอย่างไรก็จะพยายามหาทางตอบสนองความต้องการทางกายของตนอย่างนั้นๆ จนได้ อาจจะใช้คำว่า “สันดานดิบของมนุษย์” ก็ได้

อีโก้ (Ego) เป็นพลังแห่งการรู้และความเข้าใจ การรับรู้ข้อเท็จจริง การใช้เหตุผล การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาวิธีการเพื่อตอบสนองพลังอิด เช่น เมื่อหิวพลังอิดก็จะใช้เหตุผลตรึกตรองว่าจะบำบัดความหิวนั้นด้วยวิธีการใดตามสภาพแวดล้อม เช่น หาอาหารจากตู้กับข้าวในครัวไปรับประทานอาหารนอกบ้าน หรือตีชิงวิ่งราวเขามากิน พลังอีโก้นี้เป็นพลังของจิตที่คอยยับยั้งการแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของอิด โดยทำการควบคุมจิตใจมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม

ซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นส่วนหนึ่งของจิตที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางด้านคุณธรรม และคอยกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมตามปทัสถานของสังคม ซูเปอร์อีโก้กระตุ้นให้อิดละทิ้ง

ความไม่ถูกไม่ควร และสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลงทิศทางพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร มีลักษณะเป็นค่านิยมต่าง ๆ เช่น ความดี ความซื่อ ความถูกต้อง มโนธรรม คุณธรรม ความยุติธรรม ชูเปอร์อีโก้

นี้เป็นพลังที่หักห้ามความรุนแรงของพลังอึด โดยเฉพาะพลังจากสัญชาตญาณทางเพศ และความก้าวร้าวรุนแรงทั้งหลาย การทำงานร่วมกันของพลังทั้ง 3 ลักษณะ บุคลิกภาพของมนุษย์เกิดจากการทำงานร่วมกันของพลังทั้ง 3 นี้ พลังใดมีอิทธิพลเหนือพลังอื่น ย่อมเป็นตัวชี้ลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลนั้น เช่น ถ้าพลังอึดมีอำนาจสูง ก็มีบุคลิกเป็นเด็กไม่รู้จักโต เอาแต่ใจตนเอง ถ้าพลังอีโก้มีอำนาจสูง ก็จะเป็นคนมีเหตุมีผล เป็นนักปฏิบัติที่ดี ถ้าพลังชูเปอร์อีโก้มีอำนาจสูง ก็จะเป็นนักอุดมการณ์ นักทฤษฎี นักพัฒนาสังคม ฯลฯ จากแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้น เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ และผู้ใกล้ชิดเป็นสำคัญ โดยอาศัยกระบวนการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการอบรมจริยธรรม โดยจะได้รับการพัฒนาขึ้นในระบบชูเปอร์อีโก้ เด็กจะมุ่งกระทำตนตามกระบวนการถอดแบบจากการอบรมเลี้ยงดูมาแต่เยาว์วัย ทำให้เด็กถอดแบบบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานจริยธรรม ในสังคม จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนเอง และเด็กยังยอมรับต่อการให้รางวัลและการลงโทษตัวเองอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมได้รับการปลูกฝัง ในระบบชูเปอร์อีโก้ของเด็กแล้ว ทุกครั้งที่เขากระทำผิด เขาก็จะลงโทษตนเองด้วยการแสดงความรู้สึกผิด และเมื่อปฏิบัติได้ตามมาตรฐานจริยธรรม ก็จะมีการให้รางวัลแก่ตนเอง ซึ่งแสดงออกด้วยการชื่นชมนิยมนกย่องตนเอง เป็นต้น

2. ทฤษฎีของเพียเจต์

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ ฌอง เพียเจต์ กล่าวว่า "จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ" การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรมยังไม่เกิดจริยธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัส และมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติกรตามคำสั่ง ซึ่งในระยะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน เกิดหลักความคิด มีพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

3. ทฤษฎีของลอเรนซ์ โคลเบิร์ก

โคลเบิร์ก (Kohlberg) เป็นนักการศึกษาด้านจริยธรรม เป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาสังเคราะห์ได้ไปนำเอาความรู้ทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์ มาประกอบกันขึ้นเป็นทฤษฎีบูรณาการ (Integrated Theory) โคลเบิร์กได้วิเคราะห์หลักพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development) ออกเป็น 6 ระดับชั้น ที่มีอำนาจในการนำไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ของการพิจารณาสิ่งที่เป็นคุณธรรม มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ (Obedience and punishment) พิจารณา ในด้านประเด็นของการถือเอาอรรถาของตัวเองเป็นใหญ่

ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัล (Exchange) เป็นเป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคล และการแลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อจะยอมรับความคิดเห็นของกันและกันในสังคมเพื่อแสวงหารางวัล

ขั้นที่ 3 การทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น (Conformity) ความสัมพันธ์ และการทำตามรูปแบบตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เป็นการแลกเปลี่ยนกันในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธายึดมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่นโดยการปฏิบัติที่ดั่งามต่อกันตามบทบาท และหน้าที่ของตน

ขั้นที่ 4 การทำตามหน้าที่ในสังคม (Social system) ระบบสังคมและควมมีสติรับผิดชอบที่จะให้มีการดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้น เพื่อรักษาระเบียบทางสังคม และทำหน้าที่ของสังคมจึงต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยส่วนรวม

ขั้นที่ 5 การทำตามกฎเกณฑ์และข้อสัญญา (Contract) สิทธิพื้นฐาน และพันธสัญญาทางสังคมที่ใช้กับประชาชนโดยส่วนรวม จะต้องยึดถือค่านิยมซึ่งมีมากมายแตกต่างกันไป รวมทั้งความคิดเห็นที่มีอยู่เฉพาะกลุ่ม นำมารวมกันเป็นพันธสัญญาของสังคมร่วมกัน

ขั้นที่ 6 การยึดมั่นในธรรมตามหลักสากล (Universal) หลักจริยธรรมสากล เป็นการแนะแนวทางให้มนุษยชาติกระทำตามข้อกำหนดของสังคมพื้นฐานของแต่ละแห่ง โดยภาพกว้างและถือการถือเอาความเคารพนับถือให้บุคคลอื่นเป็นจุดหมายมิใช่เป็นวิธีการ ความยุติธรรมไม่ขึ้นกับวัฒนธรรมเฉพาะแห่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น โคลเบิร์ก เห็นว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานความประพฤติในสังคม บุคคลจะพัฒนาความรับผิดชอบชั่วดี ใช้เหตุผลจนกระทั่งพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง มีความสัมพันธ์ในสังคมตามสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้องดีงาม

4. ทฤษฎีของอิมมานูเอล คานท์

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน เป็นนักเหตุผลนิยม เป็นผู้นำทฤษฎีเหตุผลนิยม (Rigorism) หมายถึงสิทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรมได้ริเริ่มจริยธรรมแบบหน้าที่นิยม (DE ontologism) หรือในเหตุผลอย่างเคร่งครัด อาจเรียก Moral purism หรือ Formal Ethics จากแนวความคิดของคานท์ ถือว่ามโนธรรมเป็นเหตุผลภาคปฏิบัติ มั่นบ่งบอกถึงกฎศีลธรรมในตัวเองคือ เป็นที่รู้จักกันตัวเอง รู้ขึ้นในใจของตนเอง มันเป็นสิ่งที่มีมาก่อน ไม่ใช่มีขึ้นหรือประจักษ์เพราะประสบการณ์ (not empirical) เป็นสิ่งที่มีตนเป็นพยาน ตามแนวคิดของคานท์ มีความเห็นว่า ดี ชั่ว ผิด ถูก ที่เป็นศีลธรรมนั้นเป็นสิ่งถาวรตายตัว ค่าของจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิจะจริงตายตัว จะถือเอาผลของการกระทำมาตัดสินไม่ได้ ทฤษฎีนี้จะยึดถือกฎระเบียบเป็นหลักเกณฑ์มาตรฐาน การพิจารณาตัดสินคุณค่าจะทำไปตามหน้าที่ที่ระบุไว้เป็นข้อกำหนดนั้นจะแปรเปลี่ยนโดยเลียงไปใช้เหตุผลจากผลการกระทำไม่ได้ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์เพียงใดก็ตาม สิ่งที่คานท์เชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีนั้น ไม่มีอะไรในโลกนี้ที่คิดว่าเป็นสิ่งที่ดีโดยปราศจากเงื่อนไข นอกจากมีเจตนาที่ดี ดังนั้น การทำหน้าที่จึงเป็นเจตนาที่ดี ไม่ใช่การกระทำตามแรงกระตุ้นของสัญชาตญาณและความรู้สึกตามอารมณ์ปรารถนา แต่ทำตามเจตนาที่เกิดจากสำนึกในหน้าที่ การกระทำที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวถือว่าไม่ได้ทำตามหน้าที่ ผู้ทำตามหน้าที่ต้องไม่คำนึงถึงตนเองและคนใกล้ชิด ชีวิตที่สมบูรณ์ คือชีวิตที่อยู่กับศีลธรรม ต้องกระทำตามหน้าที่โดยไม่คาดหวังผลไม่ว่าจะเป็นคุณหรือโทษ แต่ให้ทำตามเหตุผลคือกฎศีลธรรม ปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่ทำตนให้เหนือผู้อื่น มีอิสระจากกระแสอารมณ์ที่ผลักดันให้กระทำ คนที่เป็นอิสระคือคนที่หลุดพ้นจากกระแสของแรงขับด้วยความอยากได้ผลประโยชน์มาขึ้นอยู่กับเหตุผลหรือปัญญา กฎศีลธรรมเป็นความถูกต้อง เป็นหลักสากล ถ้าเหตุผลเป็นสากลคนก็จะทำตามหลักสากลด้วย ปรัชญาของคานท์ มีจุดเด่นที่สุดคือ การสอนให้คนสำนึกในหน้าที่ สอนให้คนไม่ยกตัวเองเหนือกฎซึ่งเป็นกฎศีลธรรม ที่ไม่มีข้อยกเว้นสำหรับใครแม้แต่ตนเอง ทุกคนมีค่าของตนเองเท่ากับผู้อื่น จุดหมายในการดำรงชีวิตค่อนข้างเป็นอุดมคติตายตัว ไม่ให้ความสำคัญแก่ความรู้สึกของมนุษย์ แต่เคร่งครัดตายตัวในหลักจริยศาสตร์ จงใจให้เป็นกฎสากล โดยไม่ถือว่าผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำให้มามีส่วนในการตัดสินการกระทำว่าถูกหรือผิด คานท์มองโลกในแง่เดียวคือ คิดว่าคนมิได้มีชีวิตอยู่เพื่อความสุข แต่มีชีวิตอยู่เพื่อศีลธรรมอันบริสุทธิ์ การใช้ชีวิตตามเหตุผลหรือการใช้ชีวิตทางศีลธรรมทำให้คนเป็นคน โดยสมบูรณ์

5. ทฤษฎีของแครทวอล บลูม และมาเซีย

แครทวอล, บลูม และมาเซีย (Krathwohl Bloom and Masia) ได้กำหนดทฤษฎีจำแนก ระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจ (Affective domain) ที่ครอบคลุมความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัย โดยจัดลำดับขั้นตอนคุณลักษณะด้านความรู้สึกไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลจะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ และเกิดความรู้สึกต่อ สถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่ปรากฏ การรับรู้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย โดยถือปริมาณ การรับรู้เป็นเกณฑ์ ดังนี้

1.1 การสำนึก เป็นการเริ่มรู้สึกหรือสำนึกเกี่ยวกับลักษณะ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่มาเข้า

1.2 การตั้งใจรับรู้ เป็นการใส่ใจสิ่งเร้านานพอสมควร แต่ยังไม่มีความคิดเห็นหรือ ประเมินตัดสินใด ๆ เป็นเพียงการสังเกตเห็น

1.3 การเลือกรับรู้ เป็นการรับรู้สิ่งเร้าโดยมีการจำแนกความแตกต่าง ยังไม่มีการประเมินใด ๆ

2. การตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และจะมีปฏิกิริยา ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ตนรับรู้ ขั้นตอนการตอบสนองแบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้

2.1 ยินยอมตอบสนอง เป็นการยอมรับหรือยอมปฏิบัติตาม

2.2 สมัครใจตอบสนอง เป็นความรู้สึกที่ทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

2.3 พยายามตอบสนอง เป็นการตอบสนองด้วยความรู้สึกเต็มใจ พยายาม

มีความเพลิดเพลินสนุกสนานรื่นเริง

3. การเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์ หรือ เรื่องราวต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การเห็นคุณค่าจะเกิดขึ้นช้าๆ โดยมีการสะสมไว้เรื่อย ๆ พฤติกรรมการเห็นคุณค่าดูได้จากความแน่นอน ความคงสันคงวา สม่าเสมอของการกระทำ ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นย่อย ดังนี้

3.1 การยอมรับคุณค่า เป็นการยอมรับด้วยความเชื่อที่ยังไม่ถาวร อาจเปลี่ยนแปลงได้ในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราว

3.2 ชื่นชมในคุณค่า เป็นการยอมรับในคุณค่าของสถานการณ์หรือเรื่องราว ถึงระดับที่ แสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น อยากติดตาม อยากเข้าไปร่วมผูกพัน

3.3 ยึดมั่นในคุณค่า เป็นความเชื่อมั่นความแน่วแน่นจนเกิดศรัทธาในเรื่องราวหรือ เหตุการณ์ว่าควรทำตาม และพยายามหาโอกาสแสดงออก

4.การจัดระบบ (Organization) เป็นความรู้สึกที่บุคคลได้รวบรวมเรื่องราว หรือสิ่งมีคุณค่าไว้ในจิตใจหลายอย่าง แล้วจัดคุณค่าเข้าเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ของจุดเด่นและจุดร่วมของคุณค่าเหล่านั้น ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

4.1การสร้างแบบคุณค่า เป็นการสรุปขอยอดระหว่างคุณค่าของเรื่องราว ต่าง ๆ ที่บุคคลยึดมั่นเข้าด้วยกัน

4.2การจัดระบบคุณค่า เป็นการเรียงลำดับความสำคัญของสิ่งที่มีคุณค่า และจัดคุณค่าต่าง ๆ ให้ผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

5.การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นการพัฒนา เป็นอุดมคติที่ฝังลึกถึงจิตวิญญาณ ยึดถือ เทิดทูน โดยจิตในมิติสังเคราะห์เป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่ให้ตนเอง มีการกระทำที่คงเส้นคงวา โดยมีการจัดระบบของตนเองและยึดถือจนเป็นการกระทำอัตโนมัติ คือ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด เขาก็จะแสดงพฤติกรรมแบบเดิมซึ่งเป็นลักษณะของตนเอง แล้วรณรงค์ให้ผู้อื่นร่วมยึดถือและปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้

5.1สร้างข้อสรุป เป็นการที่บุคคลพยายามปรับปรุงระบบตนเองให้สมบูรณ์ตามแนวที่ตนเองต้องการ

5.2กิจนิสัย เป็นการที่บุคคลแสดงออกตามแนวที่ตนเองต้องการอย่างสม่ำเสมอจนเป็นลักษณะของตนเอง

6.ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543, หน้า 45) ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดี และคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6 - 60 ปีว่าพฤติกรรมเหล่านั้นมีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง และได้นำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยขึ้น โดยได้แบ่งต้นไม้จริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ได้แก่ ดอกและผลไม้บนต้นที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ส่วนที่ 2 ได้แก่ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านมุ่งอนาคต และการ

ควบคุมตนเอง ด้านความเชื่ออำนาจในตน ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และด้านทัศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ส่วนที่ 3 ได้แก่ รากของต้นไม้ ที่แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านประสบการณ์ทางสังคม และด้านสุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้ง 3 นี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงพอเหมาะกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยมีจิตลักษณะทั้ง 5 นี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้าน ดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้น บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้น จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดี และคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้ จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการ ที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบาย ทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วด้วย

7. ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาอเทวนิยม เกิดขึ้นสมัยพุทธกาลเมื่อก่อน พ.ศ 2500 ในชมพูทวีป (ประเทศอินเดีย) โดยมีพระสมณโคตมเป็นศาสดาผู้ประกาศปรัชญาในแนวคิดนี้ เน้นหลักธรรมที่เป็นสัจธรรม วิธีการสอน การเผยแพร่การสืบทอดหลักธรรมสู่การปฏิบัติเน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล หลักธรรมที่เป็นหัวใจพุทธศาสนานำมาสั่งสอน มี 3 ประการ คือ ให้ความสำคัญชั่วทั้งปวง ให้ทำความดี และให้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด

ในหลักธรรมที่พระพุทธศาสนาได้นำมาประกาศ เป็นคุณธรรมที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันได้ทั้งหมด หมายถึง การปฏิบัติตามข้อธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเกี่ยวข้องกับได้ข้อธรรมอื่นตามมาเป็นแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติทางกายและทางจิตใจ โดยเริ่มตั้งแต่สิ่งที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติพื้นฐานทางการกระทำทางกายไปสู่ขั้นสูงที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติทางความคิดที่มุ่งสู่ความบริสุทธิ์ หลุดพ้นทางจิตใจ

ในหลักจริยศาสตร์ของศาสนาพุทธมี 3 ขั้น คือ ขั้นมูลฐาน ขั้นกลางและขั้นสูง มีรายละเอียดดังนี้

1. จริยศาสตร์ขั้นมูลฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังต่อไปนี้

1.1 เว้นจากการเบียดเบียนทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์เป็นศีล มีเมตตากรุณาต่อสัตว์และมนุษย์เป็นธรรม

1.2 เว้นจากการลักข้อทรัพย์เป็นศีล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีอาชีพอสุจริตเป็นธรรม

1.3 เว้นจากการประพฤตินิโคตในกามเป็นศีล สำรวมในกามเป็นธรรม

1.4 เว้นจากการพูดปดเป็นศีล พูดจริงเป็นธรรม

1.5 เว้นจากการเสพดื่มสุราเมรัยเป็นศีล มีสติ สำรวมระวังเป็นธรรม

2. จริยศาสตร์ชั้นกลาง ประกอบด้วยกุศลกรรมบท 10 ประการ ดังต่อไปนี้

2.1 กาย 3 ข้อ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ หรือมนุษย์ หรือเบียดเบียนทำร้ายชีวิต เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤตินิโคตในกาม

2.2 วาจา 4 ข้อ คือ เว้นจากพูดปด เว้นจากพูดยุยงให้แตกร้างกัน เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเหลวไหล เพื่อเจ้อ

2.3 ทางใจ 3 ข้อ คือ ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้เขาถึงความพินาศ ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรมโดยมีความเห็นถูกต้อง (ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มารดาบิดามีคุณ เป็นต้น)

3. จริยศาสตร์ชั้นสูง ประกอบด้วย อริยมรรค แปลว่า "ทางอันประเสริฐ" หรือ ทางสายกลาง มี 8 ประการ ดังนี้

3.1 ความเห็นชอบ คือ มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ

3.2 ความดำริชอบ คือ ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่ปองร้าย ดำริในการไม่เบียดเบียน

3.3 การเจรจาชอบ คือ ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ได้แก่ ยุให้แตกร้าง ไม่พูด คำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ

3.4 การกระทำชอบ คือ ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักข้อทรัพย์ ไม่ประพฤตินิโคตในกาม

3.5 การเลี้ยงชีพชอบ คือ ไม่หาเลี้ยงชีพในทางที่ผิด ที่มีโทษ ประกอบอาชีพชอบธรรม

3.6 ความเพียรชอบ คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำความดีให้เกิดขึ้น เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้ว

3.7 การตั้งสติชอบ คือ ตั้งสติพิจารณาร่างกาย เวทนา หรือความรู้สึกสุข ทุกข์ ตลอดจนไม่ทุกข์ ไม่สุข จิตและธรรม รวม 4 ประการ ให้รู้เท่าทันเห็นทั้งความเกิด ความดับ

3.8 การตั้งใจมั่นชอบ คือ การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ ที่เรียกได้ว่า ฉาน 4

เป็นที่ยอมรับกันในเรื่องวิธีการสอนของพุทธศาสนา เน้นการสอนแบบอริยสัจที่ถือได้ว่าเป็นต้นแบบของการพัฒนาการทางจริยธรรม พระพุทธเจ้าทรงนำเอาสัจธรรมมาแสดงแก่มนุษย์ในรูปแบบที่เรียกว่าอริยสัจ 4 แต่ที่จริงสาระสำคัญที่พระองค์ต้องการคือเรื่องอิทัปปัจจยา ปฏิจจสมุปบาท และนิพพาน พอมาสื่อกับประชาชนใช้อริยสัจ 4 เพื่อให้เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้

การสอนนั้นต้องเริ่มจากสิ่งที่มองเห็น สิ่งที่ปรากฏ หรือสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก จึงเริ่มด้วยปัญหาทั้ง ๆ ที่หลังอริยสัจนั้นสอนย้อนจากผลมาหาเหตุธรรมดาคือ สิ่งทั้งหลายเหตุ เกิดก่อนแล้วจึงมีผล แต่ในอริยสัจนี้พูดถึงผลก่อน แล้วจึงสาวไปหาเหตุ ทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุ คู่ที่หนึ่ง คู่ที่สอง นิโรธเป็นผล มรรคเป็นเหตุ ยกผลมาพูดก่อนเหตุ ทั้งสองชุด การที่พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้จะต้องมีเหตุผลในการตรัส

หลักคำสอนที่สำคัญในพุทธศาสนา คือ หลักศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุสู่ความมีจริยธรรม แต่เนื้อหาสาระที่เป็นเป้าหมายของการพิจารณาเมื่อถึงขั้นปัญญา ก็คือหลักธรรมต่าง ๆ ในพุทธศาสนามีหลักธรรมหรือคำสอนที่สำคัญพอนามากกล่าวได้คือ

1.หลักธรรม ทรงสอนเป็นใจความว่า “สุขทุกข์เป็นผลเกิดมาจากเหตุของมันเองได้แก่การกระทำของผู้นั้น ผลเกิดจากการกระทำของผู้ใด ผู้นั้นต้องได้รับอย่างแน่นอนยุติธรรม”

2.หลักอนัตตา ทรงสอนว่า “ไม่มีพระเจ้าผู้สร้าง ไม่มีสิ่งอื่นเรียกว่าตัวตนสรรพสิ่งไม่มีผู้ใดสร้าง เกิดขึ้นแปลก ๆ ก็เพราะปัจจัยตามธรรมชาติที่จะต้องค่อย ๆ แปรไป หมุนไปตามลำดับตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ โดยไม่อยู่ในอำนาจของโลกเรียกว่าอนัตตา”

3.หลักอริยสัจ อันประกอบด้วยสภาพอันเป็นทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ สภาพความดับของทุกข์ วิธีให้ถึงซึ่งความดับทุกข์

ดังนั้น ทฤษฎีที่ยึดคำสอนของพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานความคิดอธิบายการพัฒนาจริยธรรมว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้มีพฤติกรรมละเว้นชั่ว มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ รู้แจ้งในภาวะอันแท้จริง ดับไม่เหลือเชื้ออีกต่อไป (นิพพาน) ซึ่งวิธีการพัฒนาที่ได้โดยการสอนหรือชี้แนะจากผู้รู้และโดยการคิดพิจารณาโดยตนเอง แล้วทำให้เกิดปัญญา พิจารณาจนเห็นว่าความทุกข์หรือปัญหานั้นเกิดขึ้นอย่างไร ความทุกข์หรือปัญหาเหล่านั้นดับลงได้อย่างไร ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปและหมุนมาบรรจบกัน เรียกว่าเป็นวงล้อชีวิตหลักธรรมนี้มีชื่อเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เกิดจากการพัฒนาของนักวิชาการไทย เน้นการพัฒนาจริยธรรมด้วยการชี้แนะจากผู้รู้และการคิดพิจารณาโดยตนเอง จริยธรรมที่ระบุตามทฤษฎีนี้ก็คือการมีความประพฤติดีและละเว้นชั่ว มีจิตใจสะอาดรู้แจ้งในสัจจะซึ่งเป็นสภาวะอันแท้จริงของชีวิต

จากแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็ทฤษฎีใด ก็ตามเน้นการสอนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมเป็นไปในทางที่ดีและเหมาะสม มุ่งค้นหาสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการสอนให้คนสำนึกในหน้าที่สอนให้คนไม่ยกตัวเองเหนือกฎซึ่งเป็นกฎศีลธรรม ทุกคนมีค่าของตนเองเท่ากับผู้อื่น เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี) (2549, หน้า 26-46) สรุปแนวทางพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม จากการประชุมแบบเน้นกลุ่มเป้าหมาย การสัมภาษณ์เชิงลึกและเดลฟายเทคนิคกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการสอนคุณธรรมจริยธรรมมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง มิได้มีเพียงปัจจัยด้านการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่จะมีบทบาทค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยภายนอกสถานศึกษาที่จะต้องมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม เช่น บทบาทและแนวทางดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษา และรัฐบาล โดยจะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่และศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน ทำงานสนับสนุนเกื้อกูลกัน ไม่ซ้ำซ้อน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจะมีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเกิดผล โดยสรุปได้ดังนี้

1.แนวทางระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีความใกล้ชิด มีอำนาจบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรในการสนับสนุนโดยตรงต่อการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครู โดยสถานศึกษาควรดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

1.1ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

- การให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมดำเนินการจริงจังใน "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม" ควบคู่กับ "การพัฒนาด้านวิชาการ"
- การมีความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่มีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากรในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม
- การมีความรู้ ทักษะ และความสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในช่วงแรกของการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา

- การมีความรู้ ทักษะและศิลปะในการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจ แก่ผู้เกี่ยวข้องในการร่วมกันพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

- การมีความสามารถสร้างสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย ประสานประโยชน์ และระดมทรัพยากรจากองค์กรอื่นในพื้นที่ เช่น ชุมชน องค์กรศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน หน่วยงานรัฐเอกชน สถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัย ฯลฯ

- การเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า

1.2 ด้านบริหารจัดการสถานศึกษา

- การสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ชัดเจนและถูกต้องเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียนแต่ละช่วงวัยแก่ครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม

- การทบทวนและกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และมาตรการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรม โดยอยู่บนฐานการประยุกต์ใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชนอย่างคุ้มค่า

- การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความเสี่ยงของสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม

- การกำหนดปฏิทินเวลาการปฏิบัติงานช่วงเวลาต่าง ๆ ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้อง สามารถบริหารจัดการต้งทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวได้สมดุล

- การปรับกระบวนการทัศน์วัฒนธรรมการทำงานของสถานศึกษา ให้เอื้อต่อการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การมีจุดเน้นที่ให้ความสำคัญพัฒนาคุณธรรม การเน้นวัดผลมากกว่าวัดกิจกรรม เป็นพลวัตสูง ยืดหยุ่นปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง เน้นการทำงานที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ ฯลฯ

- การพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสถาบันระหว่างองค์กรในพื้นที่/ชุมชน เพื่อระดมทรัพยากรและความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมและสอดคล้องตามความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชน

- การระดมทรัพยากรจากองค์กรในพื้นที่ เพื่อเข้าร่วมจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม เช่น วัด แหล่งเรียนรู้ในชุมชน อาสาสมัครชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน สถานประกอบการเอกชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฯลฯ

- การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อมีส่วนร่วมในการพิจารณาการใช้และจัดทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และระดมทรัพยากรในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม
- การพัฒนากลุ่มผู้ปกครองเครือข่ายหรือกลุ่มสมาคมผู้ปกครองที่เข้มแข็ง เพื่อมีส่วนร่วมเสนอความเห็น ผลักดัน ระดมทรัพยากร และให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน
- การมีแผนงาน มาตรการ และการสนับสนุนที่เพียงพอในการติดตามกลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในการทำผิดคุณธรรมจริยธรรมเป็นกรณีพิเศษ อย่างใกล้ชิด
- การสนับสนุนส่งเสริมวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับ "การพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม" ที่ใช้ทรัพยากรสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่าเชิงสร้างสรรค์

1.3 ด้านบริหารบุคลากร

- การพัฒนาผู้บริหาร ครูให้มีความรู้ ภูมิปัญญาและมีทักษะที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสูญเปล่า (waste) ความด้อยประสิทธิภาพ (inefficiency) และการเสียโอกาสเกี่ยวกับ การจัดการสอนด้วยรูปแบบการสอนและทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการสอนที่แตกต่างกัน
- การสนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการในการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ดี และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
- การกระจายอำนาจและบทบาทการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการสอน ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กลุ่มครูประจำการตามหมวดวิชา ให้เป็นผู้คิดริเริ่ม ดำเนินการ ประเมินผลและพัฒนาได้ต่อเนื่อง แม้จะเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร
- การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษาอันก่อให้เกิดเอกภาพและความร่วมมือพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนคุณธรรมจริยธรรม
- การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสามารถในการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างคุ้มค่า และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน
- การให้ความสำคัญและเอาใจจริงเอาใจในการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้บริหารและครูเป็นตัวแบบสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนโดยตรง ด้วยการประเมินจากคนหลากหลายกลุ่ม เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ฯลฯ

- การจัดทำดัชนีชี้วัดและแนวทางติดตามประเมินผลด้านประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอน

1.4 ด้านระบบสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพงานสอน

- การสนับสนุนด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ โดยจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วน โดยบริหารงานด้วยการใช้และจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้มากที่สุด

- การจัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์และประเมินสภาพทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชน เป็นระยะ ๆ และอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ครูนำไปใช้ออกแบบและจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม

- การจัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการสอนคุณธรรมเกี่ยวกับลักษณะนิสัย พฤติกรรม สภาพปัญหาครอบครัว ปัญหาชีวิต ฯลฯ โดยหน้าที่หลักควรเป็นครูประจำชั้นในการเป็นผู้วิเคราะห์ มีระบบ การบันทึก และการกระจายข้อมูลสู่ครูที่สอนในรายวิชาอื่น และส่งต่อข้อมูลไปสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รวมถึงส่งต่อไปยังสถานศึกษาอื่นที่ผู้เรียนเข้าไปศึกษาต่อ

- การสนับสนุนด้านการวิเคราะห์ประเด็นท้าทายคุณธรรมจริยธรรมโดยมีหน่วยวิเคราะห์ปัญหาคุณธรรมที่เป็นกระแสในสังคม-ชุมชน เช่น พนันบอล ยกพวกตีกัน ยาเสพติด การล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต โดยวิเคราะห์สถานการณ์กระจายข้อมูลให้ครูเพื่อใช้สอนและหาแนวทางแก้ไข ป้องกันได้ทันทั่วทั้ง อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคม

- การสนับสนุนด้านข้อมูล องค์ความรู้ งานวิจัย เอกสารวิชาการที่มีคุณภาพ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน การสนับสนุนฐานข้อมูลนี้ อาจดำเนินการโดยสถานศึกษาเอง หรือเป็นการใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่มีการจัดทำขึ้นแล้วแบ่งกันใช้ เช่น สถานศึกษาอื่นใกล้เคียง เขตพื้นที่การศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุน ฯลฯ

- การบริหารจัดการความรู้ (knowledge management) เพื่อสนับสนุนงานข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการสอน ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ครูและผู้เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการรวบรวม ด้านระบบการจัดเก็บ ด้านการแลกเปลี่ยน และด้านกระจายองค์ความรู้โดยสร้างช่องทางและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างกันเกี่ยวกับการพัฒนางานสอนคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นการกระจายและต่อยอดองค์ความรู้ร่วมกันภายในสถานศึกษา

- การจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจเพื่อให้คำปรึกษาแก่ครูในการแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กที่เสี่ยงในการทำผิด เป็นการพัฒนาครูบางคนให้มีความรู้และทักษะในการเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในการทำผิดคุณธรรมจริยธรรม

1.5 ด้านบริหารกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

- การวิเคราะห์ความต้องการกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียน โดยวิเคราะห์จากกลุ่มผู้เรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมได้สอดคล้องตามความสนใจ ความต้องการ และสภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้น

- การจัดกิจกรรม/โครงการที่มีส่วนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาได้ตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจ เพื่อใช้เสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเป็นกิจกรรมที่มุ่งใช้ทรัพยากรที่มีในสถานศึกษาหรือชุมชนอย่างคุ้มค่า

- การจัดกิจกรรมเสริมช่วงปิดภาคเรียน เช่น ค่ายอาสาสมัครต่าง ๆ ค่ายคุณธรรม กิจกรรมสิ่งประดิษฐ์เพื่อพัฒนาชุมชน ฯลฯ เพื่อใช้เวลาว่างในการพัฒนาตนเอง และเกิดประโยชน์โดยใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาและชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

1.6 ด้านการพัฒนางานสอนคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันของกลุ่มครู

- การร่วมกำหนดแผนการสอน กระจายความรับผิดชอบ และปรึกษาหารือร่วมกันของกลุ่มครูที่อยู่ตามช่วงชั้นในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและไม่ซ้ำซ้อน

- การร่วมกำหนดแผนการสอนและกระจายความรับผิดชอบ และปรึกษาหารือร่วมกันของกลุ่มครูในช่วงชั้นเดียวกันที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม

- การร่วมคิดและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการสอนคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม สภาพปัญหาและ ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

- การร่วมพัฒนาและปรับกิจกรรมที่มีอยู่แล้วและมีหลักปรัชญาการพัฒนาคุณธรรมเป็นแกน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ฯลฯ โดยพัฒนาต่อยอดกิจกรรมเหล่านี้ ให้มีส่วนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างน่าสนใจ สอดคล้องตามสภาพปัญหาและบริบทของชุมชนและสังคม

1.7 ด้านการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน

- การวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น อายุ ระดับสติปัญญา ความสามารถในการเรียนรู้ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สภาพพื้นฐานครอบครัว ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจัดการสอนได้อย่างเฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับสภาพผู้เรียน โดยพิจารณาจากฐานข้อมูลวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคลที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ

- การวิเคราะห์ทรัพยากรสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชนว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนด้านใด เพื่อนำทรัพยากรที่มีมาใช้จัดการสอนได้เต็มที่ โดยอาจพิจารณาจากฐานข้อมูลการวิเคราะห์และประเมินสภาพทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ

- การวิเคราะห์รายวิชาว่า แต่ละรายวิชาเหมาะสมที่จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเรื่องใดได้บ้าง และแม้จะเป็นรายวิชาเดียวกัน แต่จะแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงชั้น

- การพัฒนารูปแบบการสอนขึ้นมาหลากหลายทางเลือก โดยแต่ละทางเลือก มีการระบุเงื่อนไขความสำเร็จต่าง ๆ และมีการประเมิน “ผลที่ได้” เปรียบเทียบกับ “ทรัพยากรที่ใช้ไป” รวมถึงประเมินความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดขึ้น

- แนวทางพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ มีผู้เชี่ยวชาญเสนอไว้ว่า ควรมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. การเลือกรูปแบบการสอนให้เหมาะสมตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย เช่น ผู้เรียนในวัยเด็กเล็กเน้นการสอนโดยใช้ตัวแบบหรือการให้รางวัล ฯลฯ ในขณะที่ผู้เรียนระดับมัธยมเน้นการสอนที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นต้น เพื่อให้เกิดผลสูงสุดต่อผู้เรียน

2. การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สอน อันเป็นการปลูกฝังรากฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตจริง และมีส่วนประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มี ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม

3. การประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีในสถานศึกษาหรือชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าในการจัดการสอน เช่น ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มพ่อแม่/ผู้ปกครองที่มีความรู้ พระสงฆ์ มาช่วยสอนหรือแบ่งปันประสบการณ์ที่น่าสนใจและให้ข้อคิด หรือการนำเอาโครงการในชุมชน มาใช้สอน เช่น ชุมชนมีโครงการรักบ้านเกิด ควรจะนำมาประยุกต์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและใช้สอนเชิงคุณธรรมจริยธรรมร่วมด้วย

4. การจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีการปฏิบัติจริง/ มีประสบการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ต่อการสาธารณะ เพื่อรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคม การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมผ่านการไปงานศพบางงาน การดูแลช่วยเหลือ

สัตว์ป่วย การมีส่วนร่วมช่วยอ่านหนังสือให้คนตาบอด การมีส่วนร่วมช่วยเหลือหรือดูแลผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ฯลฯ

- การคัดเลือกรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการให้เกิดขึ้นจริง และมีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชนอย่างคุ้มค่า โดยเปรียบเทียบกับผลที่ได้ตามเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมในผู้เรียนและความต้องการของชุมชน

- การแก้ปัญหาและดูแลกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมเฉพาะราย เป็นกรณีพิเศษ โดยจัดกิจกรรมเสริมเพิ่มเติม ให้คำปรึกษา และติดตามผลถึงบ้านอย่างใกล้ชิด (เนื่องด้วยทรัพยากรด้านผู้สอนจำกัด/ครูมีภาระกิจการมาก อีกทั้งต้องใช้ทรัพยากรมากในการติดตามและแก้ไขพฤติกรรมกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหา จึงต้องดำเนินการเฉพาะราย ส่วนกลุ่มผู้เรียนปกติก็ใช้ระบบการสอนในชั้นเรียนที่จัดให้)

- การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมว่า “ผลที่ได้เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่” เปรียบเทียบกับ “ทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการจัดการสอน” อาทิ ทรัพยากรในรูปของเวลา ต้นทุนค่าสื่อการสอนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ปริมาณบุคลากรที่ใช้ ฯลฯ

- การปรับปรุงรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาและประยุกต์ตามสภาพทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชน

2.แนวทางระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่ศึกษานับเป็นองค์กรสำคัญในการมีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนา และเสริมสร้างการพัฒนา รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เนื่องด้วยมีความใกล้ชิดและเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่ดูแลและสนับสนุนจัดการศึกษาในภาพรวมของเขต อีกทั้งมีศักยภาพในการจัดสรรและระดมทรัพยากรสนับสนุนสถานศึกษาจากองค์กรในพื้นที่/ชุมชน โดยเขตพื้นที่การศึกษาควรดำเนินการดังนี้

- การกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ในการพัฒนางานสอนคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาในพื้นที่ความรับผิดชอบ โดยดำเนินงานอย่างต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลงงานบ่อย ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ตามสภาพบริบทท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

- การสำรวจประเด็นและระดับความรุนแรงของปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในพื้นที่ โดยอาจร่วมมือกับหน่วยอื่น เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้สถานศึกษาใช้ประกอบการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้สอดคล้อง ตามสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

- การสนับสนุนองค์ความรู้และศึกษานิเทศก์ที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการสอนคุณธรรม จริยธรรมที่มีคุณภาพและสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาและท้องถิ่นได้เกิดประโยชน์ อย่างคุ้มค่า ให้มีส่วนพัฒนาและแนะนำการสอนคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

- การระดมทรัพยากรและสร้างความร่วมมือกับองค์กรในพื้นที่/ชุมชนที่มีศักยภาพ ในการมีส่วนร่วมจัดการสอนกิจกรรม หรือโครงการเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกับสถานศึกษา เช่น การไปเจรจากับสำนักงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานการค้าภายใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ฯลฯ (เนื่องด้วย สพป. มีพลังเจรจาต่อรองและชักชวน ได้มากกว่าสถานศึกษา)

- การมีหน่วยงานเฉพาะกิจในการให้คำปรึกษาสำหรับผู้บริหารและครู ในกรณีที่มีปัญหา คุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ปัญหาการสอนคุณธรรมจริยธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานนี้ควรมีผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มนักจิตวิทยาหลากหลายสาขา และมีระบบการให้บริการที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ

- การสนับสนุนการฝึกอบรม กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียนจากสถานศึกษาต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่นั้น ได้มีส่วนร่วม/ได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม

- การสร้างแรงจูงใจให้สถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่ ให้แข่งขันกันพัฒนารูปแบบการสอน คุณธรรมจริยธรรมที่ประยุกต์ใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาหรือท้องถิ่น โดยการจัดประกวด การให้รางวัล รวมถึงการยกย่องครูหรือสถานศึกษาที่ปฏิรูปการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้โดดเด่น โดยมีกฎเกณฑ์การประกวด/ให้รางวัลที่ชัดเจนน่าเชื่อถือและวัดได้จริง

3.แนวทางระดับกระทรวงศึกษาธิการ

ความชัดเจนด้านทิศทาง นโยบายและการสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งสำหรับการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษา โดยเฉพาะในระยะแรกที่มีการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

3.1การกำหนดทิศทางและนโยบาย

- การให้ความสำคัญ การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการที่ชัดเจน ในการปฏิรูประบบการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมทั้งระบบและนำสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

- การกำหนดนโยบายและมอบหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต ต้องมีแผนงานและโครงการชัดเจนในการพัฒนางานสอนคุณธรรมจริยธรรม โดยแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาอาจมีแผนงานหรือโครงการที่ต่างกันตามสภาพปัญหา ความต้องการ และทรัพยากรที่มีในพื้นที่

3.2 การกำหนดเป้าหมาย หลักสูตรและสาระการเรียนรู้

- การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นที่ชัดเจน โดยสอดคล้องตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย และต่อเนื่องเชื่อมโยงสู่ช่วงชั้นที่สูงขึ้น

- การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ กำหนดสาระการเรียนรู้จากเดิมที่มุ่งเน้นเรียนเนื้อหาความรู้ทางวิชาการที่อัดแน่น ด้วยการลดเนื้อหาวิชาการลงและมุ่งพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น

- การปรับเปลี่ยนหลักสูตรแกนกลาง โดยแยกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมออกมาเป็นหนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างชัดเจน เพื่อให้การจัดการสอน และการประเมินผล มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น

- การบังคับให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรมร่วมด้วย โดยกำหนดสัดส่วนที่ชัดเจน เช่น จะต้องสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรม 10% หรือ 20% ของเนื้อหาทั้งหมด

- การปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ศาสนาและคุณธรรมจริยธรรม ให้มุ่งสอนศาสนาที่เชื่อมโยงกับการใช้ชีวิตประจำวัน มีความยืดหยุ่นที่จะประยุกต์เอาประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาใช้สอน

3.3 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม

- การสนับสนุนการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความเห็นจากนักวิชาการหลากหลายสาขา เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งจากกลุ่มนักการศึกษา นักจิตวิทยา นักพัฒนาพฤติกรรม นักการศาสนา นักปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ นักสังคม นักมนุษยวิทยา นักเศรษฐศาสตร์ นักพัฒนาชุมชน ฯลฯ

- การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม ที่หลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมถึงตามสภาพความจำกัด ทางทรัพยากรของพื้นที่ต่าง ๆ

- การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะเจาะจง สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่เสี่ยงต่อการประพฤติผิดคุณธรรมจริยธรรมอย่างเร่งด่วน โดยแยกตามสภาพ

ปัญหาความเสี่ยงทางคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นตัวแบบให้สถานศึกษา นำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้

-การจัดโครงการประกวดและโครงการสถานศึกษานำร่อง ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนที่มุ่งประยุกต์ใช้ทรัพยากรสถานศึกษาและชุมชนอย่างคุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุดในทางสร้างสรรค์

-การจัดทำคู่มือพื้นฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนคุณธรรมจริยธรรม โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการสอน รูปแบบการสอนแบบต่าง ๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรที่ต้องใช้ในแต่ละรูปแบบ แนวทางประยุกต์ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน แนวทางคัดเลือกรูปแบบการสอนที่เหมาะสม ตามสภาพทรัพยากร และวิธีประเมินผลรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามสภาพบริบทท้องถิ่น เป็นต้น

-การจัดทำกรณีศึกษาตัวอย่างการสอนประเด็นทำทนายคุณธรรมจริยธรรม ใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูใช้สอน เช่น ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ การเล่นเกมอย่างชาญฉลาด ฯลฯ และรวมถึงประเด็นที่สังคมยังไม่ชัดเจนว่าผิดหรือถูก โดยมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

-การให้รางวัลและยกย่องสถานศึกษาดีเด่นด้านการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่ใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาหรือชุมชนอย่างคุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเกณฑ์ให้รางวัลที่ชัดเจน และสามารถวัดได้ใกล้เคียงสภาพจริง มีใช้วัดแต่เพียงภายนอก

3.4 การพัฒนาระบบการประเมินผล

-การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลผู้เรียนด้านจิตพิสัยที่ชัดเจน แม่นยำและถูกต้อง โดยอยู่บนกรอบมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาใช้ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

-การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลด้านประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ประเมินความก้าวหน้าในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ

-การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลสถานศึกษาด้านจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อกระทรวงศึกษาธิการจะสามารถประเมินสภาพความก้าวหน้า ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษา

-การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมครูที่ชัดเจนตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยประเมินจากหลายฝ่าย เป็นการประเมินเป็นระยะอย่างต่อเนื่องและเอาจริงเอา

จ้ัง เพื่อให้สถานศึกษาและกระทรวงศึกษาใช้ประเมินคุณธรรมจริยธรรมของครู ซึ่งเป็นตัวแบบสำคัญในการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน

-การพัฒนากระบวนการวัดและประเมินผลคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยประเมินจากหลายฝ่าย ประเมินเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และเอาจริงเอาจัง เพื่อให้สถานศึกษาและกระทรวงศึกษาใช้ประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม

3.5 การพัฒนาผู้บริหารและครู

-การพัฒนาหลักเกณฑ์วิทยฐานะด้านวินัยและจรรยาบรรณของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้มงวด โดยมีแนวทางปฏิบัติชัดเจนและเอาจริงเอาจัง

-การกำหนดคุณสมบัติของครูสอนวิชาคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจนว่าต้อง เป็นครูสายจริยธรรมโดยตรงหรือต้องผ่านหลักสูตรการศึกษา/อบรมสอนคุณธรรมจริยธรรมเข้มข้น ได้มาตรฐาน มิใช่ให้ครูคนใดก็ได้มาสอนวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรม

-การพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาครูก่อนประจำการและระหว่างประจำการ ให้สามารถพัฒนาครูที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการใช้และการประเมินการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาหรือชุมชนได้อย่างคุ้มค่า/เกิดประโยชน์สูงสุด

-การให้รางวัลและยกย่องครูดีเด่นด้านการเป็นแบบอย่างและด้านการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีในสถานศึกษา/ชุมชนให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อันเป็นการสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจ

-การพัฒนากระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรมจริยธรรม

-การพัฒนากระบวนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหาร รวมถึงการจัดสรรและระดมทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

-การให้รางวัลและยกย่องผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นด้านการเป็นแบบอย่างและการบริหารสถานศึกษาที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.6 การพัฒนาระบบสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนคุณธรรมจริยธรรม

-การระดมทรัพยากรสนับสนุนจากภาคีอื่นมาเผยแพร่และใช้ในสถานศึกษาอย่างกว้างขวาง เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจัดทำการ์ตูนส่งเสริมคุณธรรม

-การสนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อการศึกษา/การเรียนรู้ เช่น ตำรา หนังสือเรียน สื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ให้มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอย่างร่วมสมัย เหมาะสมตามช่วงวัย และลดเนื้อหาทางวิชาการลงอย่างเหมาะสม

-การรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นท้าทายคุณธรรมจริยธรรม ใหม่ ๆ ต่อเนื่อง โดยอาจประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาเฝ้าระวัง และพัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทันไม่ตกเป็นเหยื่อ

-การสร้างระบบฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีความหลากหลาย มีคุณภาพ ทันสมัย โดยมีการวิเคราะห์และประเมินการใช้ทรัพยากรในแต่ละรูปแบบการสอนต่าง ๆ ร่วมด้วย

-การวิเคราะห์แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นอย่างชัดเจนว่า เหมาะสมที่จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดได้บ้าง เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้ครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้นำไปสอดแทรกและประยุกต์สอนได้

-การพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์และกระจายข้อมูล-องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสู่สถานศึกษาและกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่น กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง เขตพื้นที่การศึกษา ฯลฯ

3.7 แนวทางเสริมอื่นเพื่อพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรม

-การออกระเบียบและกฎเกณฑ์ห้ามนำสิ่งอบายมุขเข้ามาในสถานศึกษา โดยบังคับใช้ทั้งกับผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียนและผู้เข้ามาในสถานศึกษา เช่น การจัดเลี้ยง ในสถานศึกษาไม่ควรมีสิ่งมีเมา การสูบบุหรี่ การจัดเวทีแสดงที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ และมีกระบวนการควบคุมและดำเนินการเอาผิดที่จริงจัง เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน

-การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนและมีคุณภาพ โดยเฉพาะในช่วงวัย 3-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

-การกำหนดเกณฑ์คัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา โดยควรพิจารณาสัดส่วนคะแนนคุณธรรมจริยธรรมของผู้สมัครสอบร่วมด้วย เช่น ประสพการณ์เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อการสาธารณะ การเคยทำประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือชุมชน เป็นต้น

4. แนวทางระดับรัฐบาล

เนื่องด้วยการดำเนินงานในหลายประการเป็นอำนาจและบทบาทของระดับรัฐ เพื่อกำหนดทิศทางและนโยบาย รวมถึงมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา รูปแบบการสอน ที่มี

ประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นและประสบความสำเร็จได้มากขึ้น โดยแนวทางระดับรัฐบาลมีดังนี้

-การกำหนดทิศทาง นโยบาย แผนงาน กลยุทธ์ และการสนับสนุนทรัพยากร อย่างชัดเจนในการมุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้เรียนทุกช่วงวัย

-การพัฒนากฎหมายต่าง ๆ ที่มีส่วนสกัดกั้นความเสี่ยงในการกระทำผิดคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก-เยาวชน เช่น การจัดระเบียบสังคม การพนัน การคุมสถานบันเทิง การจัดโซนนิ่งสถานบันเทิงไม่ให้ตั้งใกล้สถานศึกษา ฯลฯ และกฎหมายต้องบังคับใช้ได้จริง ดำเนินการอย่างเอาใจจริงเอาใจ และมิบหลงโทษหนัก

-การพัฒนาดัชนีชี้วัด/ระบบวัดระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคม เพื่อส่งสัญญาณเตือนสู่ระบบการศึกษาว่ามีประเด็นสังคมใดที่สื่อ/เป็นวิกฤตคุณธรรม เพื่อสถานศึกษาจะได้แก้ปัญหาและป้องกันได้ทันทั่วทั้งที่ โดยอาจดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น

-การสนับสนุนการขยายผลการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่การพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มผู้เรียน

-การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ให้มีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนไทย เช่น เปิดโอกาสและส่งเสริมการเป็นอาสาสมัครในโครงการต่าง ๆ ของรัฐหรือเอกชน ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ การพัฒนากลุ่มแม่บ้านหรือสหกรณ์ที่มีส่วนให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งสร้างจิตสำนึกรักชุมชน/ท้องถิ่น ฯลฯ

-การสนับสนุนองค์กรทางศาสนาต่าง ๆ ให้มีบทบาทชัดเจน ในการจัดทำโครงการ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจเป็นการร่วมมือกับสถานศึกษา หรือเป็นการดำเนินการเอง เช่น การพัฒนาคาทอลิกที่ร่วมสมัยเพื่อสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศาสนสถานให้น่าดึงดูดน่าสนใจเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ฯลฯ

-การกำหนดกฎหมาย มาตรการ และดำเนินการจริงจังในการนำเสนอสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ทางสร้างสรรค์ รวมถึงการสกัดกั้นสื่อและลงโทษสื่อไม่พึงประสงค์

-การสนับสนุนสื่อสารมวลชนที่มุ่งพัฒนาปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้คนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน

-การพัฒนาระบบกระตุ้นสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นระยะต่อเนื่อง เพื่อสร้างจิตสำนึก เห็นคุณค่าและความสำคัญ เช่น จัดโครงการ-กิจกรรมสร้างสรรค์ พัฒนาสื่อเล็กเหล่า นุหรือ ไม่สื่อขายเสียง รับผิดชอบในหน้าที่ อาสาสมัคร ฯลฯ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม จะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนร่วมด้วย โดยจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมทั้งระบบการศึกษา ตั้งแต่ครูผู้สอน สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจนถึงรัฐบาล โดยให้มีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรขององค์กรหรือหน่วยงานทุกระดับที่เกี่ยวข้อง มีการต่อยอดและพัฒนาจากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อันจะทำให้การพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีโอกาสสำเร็จ และสอดคล้องตามสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมไทย

แนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม

โครงการโรงเรียนคุณธรรม เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนทุกคนมีความรู้ ความสามารถเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่าย เป็นการลงทุนต่ำและได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใด ศาสนาหนึ่งเปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชนผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนตระหนักรู้ เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิตและภูมิใจในการทำความดี
2. เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

- 1.จำนวนนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 2.จำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 3.จำนวนผู้บริหาร ครูและนักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม 5 ประการ คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ คุณธรรมคุณธรรม

กรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตามราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 โดยโรงเรียนแต่ละแห่งต้องวิเคราะห์คุณธรรมอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียน รวมไปถึงการพัฒนาผู้บริหาร ครูและนักเรียนตามกรอบแนวคิดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

ตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม

- 1.มีคุณธรรมคุณธรรมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม
- 2.มีกลไกและเครื่องมือในการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันทั้งโรงเรียน
- 3.มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านความพอเพียง ความกตัญญูและความซื่อสัตย์สุจริตในโรงเรียนเพิ่มขึ้น
- 4.พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง
- 5.มีกระบวนการการมีส่วนร่วมและสร้างความรับผิดชอบจากผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน
- 6.มีองค์ความรู้ นวัตกรรมด้านคุณธรรมและบูรณาการไว้ในชั้นเรียน
- 7.เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม (วิจารณ์ พานิช, 2554, หน้า 18)

แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ได้กำหนดเป้าหมาย แนวทาง กระบวนการและการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยความร่วมมือของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานในลักษณะที่ทีมงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ตามขั้นตอนดังเสนอในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

การดำเนินงาน	กิจกรรม
<p>1. สร้างความตระหนักในการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณธรรม โดยบุคลากร ครู นักเรียน และชุมชน มีส่วนร่วม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 2. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ โดย <ol style="list-style-type: none"> 2.1. การบรรยายจากผู้รู้และผู้เกี่ยวข้อง 2.2. การร่วมกันวิเคราะห์อภิปรายและสรุปปัญหา ของนักเรียนและชุมชน 2.3. การนำเสนอข้อมูลจากสื่อ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัญหา สาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียน 2.4. นำเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหานักเรียนขาดคุณธรรมจากผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียน จากแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ขององค์กรต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา 3. ปฏิบัติดำเนินกิจกรรมและพัฒนาจิตใจให้แก่ครู โดยการยกระดับจิตวิญญาณของครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก 4. ประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 5. สรุปผลการสร้างความตระหนักในความสำคัญ ความจำเป็นในการพัฒนานักเรียนมีคุณธรรม
<p>2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์และวิเคราะห์สภาพนักเรียน 2. กำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่อยากพัฒนาและอยากให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยขอความคิดเห็นจากที่ประชุมครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน 3. จัดทำและทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ หรือเครื่องมือ แหล่งสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้าน มาตรการเพื่อช่วยเหลือตลอดจนแนวทางแก้ปัญหาแต่ละกลุ่ม 4. จัดทำแฟ้มข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล 5. สรุปสภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การดำเนินงาน	กิจกรรม
<p>3.กำหนดแนวทาง การดำเนินงานร่วมกับครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมเพื่อกำหนด <ol style="list-style-type: none"> 1.1. เป้าหมายของการพัฒนา 1.2. แนวทางการดำเนินงาน 1.3. บทบาทของครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองที่จะนำไปสู่เป้าหมาย 2. จัดทำร่างข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อดำเนินการพัฒนาตามโครงการ 3. นำเสนอผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุง 4. จัดทำข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม เขียนไว้ในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน
<p>4.กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาและพัฒนา</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชุมคณะทำงานร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับการพัฒนา คือจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 2. นำเสนอแผนโครงการฉบับร่างให้คณะกรรมการดำเนินงานพิจารณาปรับปรุงและเห็นชอบ 3. ประชาสัมพันธ์โครงการนำเสนอโครงการต่อคณะครู นักเรียนและชุมชนเพื่อดำเนินการ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การดำเนินงาน	กิจกรรม
5.การดำเนินงานตาม โครงการ	1.ลงมือปฏิบัติงานตามโครงการและกิจกรรมในแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยดำเนินการร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน
6. การนิเทศและ ประเมินผลระหว่าง การดำเนินงาน และพัฒนา งานอย่างต่อเนื่อง	<p>1.วางแผนนิเทศและประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงานตามแผนและโครงการ</p> <p>2. นิเทศการดำเนินงานให้ครอบคลุม</p> <p>2.1. ความตระหนักความรู้ความเข้าใจของครูและบุคลากร ในโรงเรียน</p> <p>2.2. ข้อมูลความรู้ นวัตกรรมการพัฒนา นักเรียน</p> <p>2.3. ดำเนินงานให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาคุณธรรมนักเรียน</p> <p>2.4. การดำเนินงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการ</p> <p>3. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมดำเนินการนิเทศภายในและประเมินผล</p> <p>4. คณะกรรมการดำเนินงานประเมินผลงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม</p> <p>5. ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมพิจารณาผลการประเมินปรับปรุงและพัฒนา งาน</p> <p>6. สรุปผลงานการนิเทศ และประเมินผลระหว่างดำเนินงาน</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การดำเนินงาน	กิจกรรม
7. การประเมินผลการพัฒนางานตามโครงการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดวิธีการและจัดทำเครื่องมือประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม 2. ดำเนินการประเมินผล 3. วิเคราะห์ผลการประเมิน
8. สรุปผลและรายงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ 2. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน 3. จัดทำรายงานผลเผยแพร่แก่ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ 4. นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

คุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนานักเรียน

จากการประชุมครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนดังกล่าวข้างต้น ที่ประชุมได้กำหนดคุณธรรมที่จะพัฒนาและอยากจะทำให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ด้าน ซึ่งในการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ จะต้องสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ด้านที่มุ่งหวังให้เกิดกับนักเรียน ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 32-42)

1.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธา ยึดมั่นในศาสนา และเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจ เชิดชูความเป็นชาติไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

1.2 ซื่อสัตย์สุจริต

ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา ใจ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริงความถูกต้องในการดำเนินชีวิตมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

1.3 มีวินัย

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

1.4 ใฝ่เรียนรู้

ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ คือ ผู้ที่มีลักษณะแสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.5 อยู่อย่างพอเพียง

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

1.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ และรับผิดชอบ

ในการทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อุตทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

ผู้ที่มีมุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

1.7 รักความเป็นไทย

รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูต่องานที่ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

1.8 มีจิตสาธารณะ

มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน

ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์แทนคำว่าคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ

โครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

1.หลักการและเหตุผล

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียน เป็นผู้มี ความรู้ ความสามารถในด้านวิชาการต่าง ๆจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะใช้ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากเป็นแหล่งเรียนรู้แล้วหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโรงเรียนคือการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ระเบียบ วินัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งแก่นักเรียน เพราะสังคมในปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุและแบบอย่างที่ไม่ดี ปรากฏให้นักเรียนได้รับรู้และเลียนแบบเป็นจำนวนมาก หากนักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝน อบรม

พฤติกรรมให้ดีขึ้นแล้ว นักเรียนอาจมีปัญหาด้านความประพฤติ ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมและจะเป็นปัญหาแก่สังคมส่วนรวมในภายภาคหน้า โรงเรียนวัดห้วยธารทหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จึงจัดให้มีโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าและประโยชน์ของการมีคุณธรรมจริยธรรม

2.2 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนซึ่งได้แก่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

3. เป้าหมาย

3.1 นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ร้อยละ 90

3.2 นักเรียนร้อยละ 80 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด

4. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม รายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1	เขียนโครงการเพื่อขออนุมัติ	มกราคม 2561	นางสาวปัทมา กองฤทธิ
2	แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน	มีนาคม 2561	ครูประจำชั้น
3	ประชุมคณะกรรมการและผู้เกี่ยวข้องเพื่อมอบหมายงาน/กำหนดปฏิทินงาน	มีนาคม 2561	นางสาวปัทมา กองฤทธิ
4	ดำเนินงานตามโครงการ	16 พฤษภาคม 2561	
	4.1 กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมนักเรียน	-	นางสาวปัทมา กองฤทธิ
	4.2 กิจกรรมนิทานธรรมะ/วาทธรรม	31 มีนาคม 2562	ครูประจำชั้น
	4.3 กิจกรรมจริยศิลป์ศึกษา		ครูประจำชั้น
	4.4 กิจกรรมจิตอาสา		ครูประจำชั้น
	4.5 กิจกรรมเข้าแถวที่มีวินัยได้คุณธรรม		ครูเวรประจำวัน
	4.6 กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต		ครูเวรประจำวัน
	4.7 กิจกรรมพัฒนาสมาธิ เสริมปัญญา		ครูเวรประจำวัน
	4.8 กิจกรรมสวดมนต์สุดสัปดาห์		ครูเวรประจำวัน
5	สรุปและประเมินผลกิจกรรม		นางสาวปัทมา กองฤทธิ

5. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

16 พฤษภาคม 2561 ถึง 31 มีนาคม 2562 รายละเอียดดังปฏิทินปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2.3 ปฏิทินปฏิบัติงาน

ที่	กิจกรรม	พ.ศ. 2561											พ.ศ. 2562			ผู้รับผิดชอบ		
		มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.		มีค.	
1	วิเคราะห์ผลการประเมิน โครงการและ ข้อเสนอแนะจาก การดำเนินงานที่ผ่านมา																	
2	ประชุมชี้แจงโครงการ ขอ อนุมัติโครงการ																	
3	แต่งตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการ																	
4	กำหนดบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการ																	
5	ดำเนินงาน และผู้มีส่วน เกี่ยวข้องเตรียมการด้าน สถานที่ งบประมาณ และ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ใน การดำเนินงาน																	
6	ประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับ การดำเนินโครงการ																	
7	ดำเนินการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม																	
8	สรุปผล ประเมินผล การ ดำเนินงาน ตามโครงการ																	

6. งบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ 15,000 บาท รายละเอียดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 รายละเอียดงบประมาณ

ที่	รายการกิจกรรมที่ดำเนินการ	จำนวนเงิน
1	กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมนักเรียน	5,000 บาท
2	กิจกรรมนิทานธรรมะ/วาทีธรรม	2,000 บาท
3	กิจกรรมจริยศิลป์ศึกษา	2,500 บาท
4	กิจกรรมจิตอาสา	2,000 บาท
5	กิจกรรมเข้าแถวตีมีวินัยได้คุณธรรม	500 บาท
6	กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต	1,000 บาท
7	กิจกรรมพัฒนาสมาธิ เสริมปัญญา	1,000 บาท
8	กิจกรรมสวดมนต์สุดสัปดาห์	1,000 บาท

7. หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ งานวิชาการ

8. การประเมินผล รายละเอียดดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 รายละเอียดการประเมินผล

ที่	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	วิธีวัดประเมินผล	เครื่องมือในการใช้
1	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 90	สำรวจ	-แบบสำรวจ
2	นักเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	สังเกต สอบถาม	-แบบสังเกต -แบบสอบถาม
	1.เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการมีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามที่โรงเรียนกำหนด		
	2.นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นใน การทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ		

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 นักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ตระหนักในคุณค่าและประโยชน์ของการมี
คุณลักษณะอันพึงประสงค์

9.2 นักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สามารถนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไป
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. รายละเอียดกิจกรรมของโครงการ

เพื่อให้การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร บรรลุวัตถุประสงค์ โรงเรียนจึงได้จัดกิจกรรมที่สำคัญของโครงการ ดังนี้

3.1 กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

เพื่อเป็นการปลูกศรัทธา สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต จึงได้จัดเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

3.2 กิจกรรมนิทานธรรมะ/วาทธรรม

เป็นการสอนโดยใช้รูปภาพ หรืออะไรก็ได้แต่ที่ทำให้คนเกิดจิตสำนึก ล้วนแต่ได้เรียกว่าเป็นการสอนวาทธรรม มีกระบวนการสอนเหมือนกันถึงขั้นปลูกฝังคุณธรรม มีขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

- เข้าใจ อธิบายให้เข้าใจถึงโศลกธรรมนั้น ว่าทำแล้วจะเกิดผลดี ผลเสียอย่างไร โดยใช้รูปแบบเล่านิทาน หรือสื่อวีดิทัศน์ที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้ฟัง

- คิด เปิดโอกาสให้ผู้ฟังคิดเปรียบเทียบกับตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ

- แสดงออก มีพื้นที่ให้ผู้ฟังแสดงออกถึงจินตนาการของตนในรูปของภาพวาด เรียงความ แสดงละคร เป็นต้น เปรียบเหมือนการเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความดีในจิตใจของผู้ฟัง

- กระตุ้นจิตเมตตา ด้วยหลักคิดที่ว่าทุกคนมีจิตแห่งพุทธะอยู่แล้ว จึงต้องนำพาผู้ฟังให้ไปสัมผัสกับ “ความจริง” คือผู้ประสบทุกข์ในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กพิการ สถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสงสาร เมตตา

- ทำทันที กระตุ้นให้ผู้ฟังลงมือกระทำ “ความดี” ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์เหล่านั้น ทั้งด้วยวัตถุและจิตใจ เปรียบดังการงอกของเมล็ดพันธุ์แห่งความดี

- สนับสนุนและทำซ้ำ มีพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์คุณธรรมของแต่ละคนเพื่อให้เกิด “ความงาม” ในจิตใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมซ้ำเป็นประจำ เพื่อบ่มเพาะความดีงามให้เติบโตแข็งแรง

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ครูนำวาทธรรม/นิทาน/วีดิทัศน์/เหตุการณ์ที่น่าสนใจที่เป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิต มาเล่าให้ฟัง/ให้ชม

2. ให้นักเรียนวาดรูป/เรียงความ/เขียนแผนผังความคิด/แสดงละคร/สรุปเรื่องที่ได้ฟัง/ชม หรือทำกิจกรรมในใบงานที่กำหนด

3. นักเรียนเก็บผลงานในแฟ้มสะสมผลงาน

4. ให้นักเรียนนำเสนอผลงานในรูปแบบของการจัดบอร์ด/แสดงผลงาน

3.3 กิจกรรมจริยศิลป์ศึกษา

จริยศิลป์ศึกษา จึงเป็นเรื่องของความงามที่เกิดจากการทำจิตให้สงบ มีสมาธิ แล้วใช้สมาธิอัน แน่วแน่นั้นสร้างสรรค์สิ่งสวยงามตามความต้องการ กิจกรรมจริยศิลป์ศึกษาจึงเป็นกิจกรรมการทำงานหรือสร้างสรรค์ผลงานในห้วงงามโดยใช้สมาธิ สติ จิตที่สงบในการทำงาน รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ให้นักเรียนเลือกกิจกรรมจริยศิลป์ศึกษาที่นักเรียนสนใจ เช่น การวาดภาพตามความต้องการหรือสนใจ

2. ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานที่นักเรียนสนใจในวัน เวลาที่กำหนด

3. นำเสนอผลงานโดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียน/จัดนิทรรศการ/จัดป้ายนิเทศ

4. เลือกผลงานที่ดีที่สุดและมีคุณภาพมอบให้คนที่เรารัก เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ หรือเพื่อน ตามโอกาสและวาระต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ วันแห่งความรัก เพื่อปลูกฝังความกตัญญู การบริการผู้อื่น

3.4 กิจกรรมจิตอาสา

กิจกรรมจิตอาสาเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลโรงเรียน ด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม การสมัครเป็นอาสาสมัคร เพื่อดูแลช่วยเหลือโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการฝึกนักเรียนให้มีจิตสาธารณะและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาดของโรงเรียน ส่งเสริมคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ ความสามัคคี การทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมคณะครู นักเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายการดำเนินงาน

2. กำหนดกิจกรรมจิตอาสาที่นักเรียนเข้าร่วม ดังนี้

2.1 อาสาสมัครสาธารณสุขโรงเรียน

2.2 อาสาสมัครห้องสมุด

2.3 ตาวิเศษ (ใส่ระวางการปิดน้ำ – ไฟ เมื่อเลิกใช้ การเก็บขยะ)

2.4 อาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นตามโอกาสวาระ

2.5 การดูแลรับผิดชอบบริเวณโรงเรียน โดยการแบ่งเขตและมอบหมายพื้นที่ให้รับผิดชอบ แบ่งนักเรียนตามชั้นเรียน โดยมีครูประจำชั้นเป็นที่ปรึกษา การทำความสะอาดห้องเรียน การมีจิตสาธารณะต่อครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

3. ครู/คณะกรรมการนักเรียนที่รับผิดชอบนำนักเรียนดำเนินตามงานที่กำหนดไว้

4. นักเรียนบันทึกกิจกรรมที่ตนทำลงสมุดบันทึกความดีของตนเอง

5. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

6. สรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลแก่ผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

7. นำผลสรุปการปฏิบัติงานเสนอผู้บริหารโรงเรียน

3.5 กิจกรรมเข้าแถวดีมีวินัย

กิจกรรมเข้าแถวดีมีวินัย เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีวินัยในเรื่องการควบคุมกาย วาจา และใจ การตรงต่อเวลา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ประพฤติตน เป็นคนดี ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม

การสร้างนักเรียนให้มีระเบียบวินัย เคารพกฎ ระเบียบของสังคม ต้องเริ่มด้วยการสร้างวินัย ด้วยการปฏิบัติตนหรือการควบคุมตนทั้งกาย วาจา ใจ และยอมรับกฎ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี เคารพสิทธิของผู้อื่น ตรงต่อเวลา หากนักเรียนสามารถปฏิบัติตนดังกล่าวได้เป็นอย่างดีก็จะส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สงบสุข บังเกิดผลดี มีระเบียบวินัยตามที่โรงเรียนต้องการ

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นชั้นและกำหนดการเข้าแถวเพื่อปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงในตอนเช้าและเดินกลับชั้นเรียน โดยให้นักเรียนเข้าแถวหน้าเสาธงเป็นรายชั้น มีคณะกรรมการนักเรียนที่เป็นตัวแทนแต่ละชั้นร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติกิจกรรม หลังเข้าแถว เคารพธงชาติ สวดมนต์ กล่าวคำปฏิญาณตน แผ่เมตตา นักเรียนจะนำเสนอข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ครูเวร

ประจำวันให้ข้อคิดและปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามในด้านการเรียน ด้านความประพฤติและการอยู่ร่วมกันในสังคม .

2. นักเรียนเดินเข้าแถวกลับห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ

3. นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติงานของตนเองที่ปฏิบัติกิจกรรม ในแต่ละวัน รายงานต่อครูประจำชั้น

4. ครูทุกคนเคารพธงชาติร่วมกับนักเรียนทุกวันหน้าเสาธงเป็นประจำ ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวันดูแลติดตามผล โดยการสังเกตการณ์ปฏิบัติตนขณะเข้าแถวเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ สวดมนต์ เดินแถวมาเข้าแถวเคารพธงชาติ เดินแถวกลับชั้นเรียน

5. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม โดยให้ครูเวรประจำวันบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสนอผู้บริหารโรงเรียนทราบทุกวัน

3.6 กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต

คุณธรรม เป็นคุณความดีที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกของคน เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของคนในทางที่ดีงาม ทำให้สังคมอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ไม่เบียดเบียนกัน ไม่มุ่งร้ายต่อกัน แต่กลับช่วยเหลือเกื้อกูล มีเมตตาต่อกัน หากคนในสังคมขาดคุณธรรมในจิตใจแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะเสื่อมลง หาความสุขไม่ได้ กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิตเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่ออบรมให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติให้นักเรียนเป็นคนดี มีศีลธรรมอันดีงาม

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

1. ประชุมคณะครู นักเรียน เพื่อชี้แจงปัญหาและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

2. การดำเนินงานกิจกรรม ทุกเช้าวันศุกร์ โดยครูประจำชั้นเป็นผู้รับผิดชอบนักเรียนในชั้นของตนเอง โดยดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามหัวข้อที่คณะกรรมการดำเนินงานกำหนดไว้

3. นิมนต์พระสงฆ์มาแสดงธรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมให้แก่นักเรียน

4. รณรงค์ให้นักเรียนรักษาศีล ปฏิบัติธรรมในวันพระ

5. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม

6. รายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารโรงเรียนรับทราบ

3.7 กิจกรรมพัฒนาสมาธิเสริมปัญญา

การฝึกควบคุมจิตใจให้สงบจะเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา สามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง เกิดผลดีแก่ตนเองและส่วนรวม การฝึกฝนจิตใจให้มีสมาธิของนักเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักควบคุมกาย วาจา และใจ โดยเฉพาะจิตใจ การทำงานทุกอย่างถ้าจิตใจมีสมาธิจะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ การฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักควบคุมจิตใจให้สงบจดจ่อในงานที่ทำจะทำให้ผลงานประสบผลสำเร็จในกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งสมาธิเป็นสิ่งที่เราควบคุมและฝึกปฏิบัติได้ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และรู้จักควบคุมจิตใจ ได้ฝึกปฏิบัติการฝึกสมาธิจิตอย่างถูกต้องอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดกิจกรรมฝึกสมาธิสำหรับนักเรียนขึ้น

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมคณะครู นักเรียน ชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของกิจกรรมตามปฏิทินการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละวัน เริ่มจากโดยกำหนดให้นักเรียนสมาทานศีล นั่งสมาธิ และแผ่เมตตา ก่อนเข้าเรียนในภาคบ่ายทุกวัน วันละประมาณ 15 นาที

2. บันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมสมาธิ

3. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

3.8 กิจกรรมสวดมนต์สุดสัปดาห์

กิจกรรมสวดมนต์สุดสัปดาห์เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ที่สืบเนื่องกันมาเป็นเวลานานหลายยุคหลายสมัย โดยให้นักเรียนทุกคนสวดมนต์ในชั่วโมงสุดท้ายของวันศุกร์สุดสัปดาห์ การสวดมนต์จะเป็นการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ เป็นบทสวดมนต์บูชาพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ บูชาพระคุณพ่อแม่ ครูอาจารย์ หลังจากนั้นครูจะอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ครูที่รับผิดชอบสามารถสอดแทรกและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้ทุกหัวข้อ ก่อนเสร็จสิ้นกิจกรรมจะมีการร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

รายละเอียด/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ประชุมคณะครู นักเรียน ชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของกิจกรรม กำหนดหัวข้อในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาให้แก่ นักเรียน

2. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติกิจกรรม และกำหนดตารางครูผู้รับผิดชอบ

3. ดำเนินกิจกรรมตามปฏิทิน

4. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน โดยให้ครูผู้รับผิดชอบแต่ละ สัปดาห์บันทึกการปฏิบัติกิจกรรมเสนอผู้บริหารโรงเรียนทราบ

4 ผู้รับผิดชอบและวัน/เวลาในการจัดกิจกรรมประจำวัน

โรงเรียนกำหนดให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโดยให้เลือกกิจกรรมตามความ ถนัดและความสนใจและใช้เวลา 08.00-08.30 น. ในการจัดกิจกรรมประจำวัน ซึ่งโรงเรียนกำหนด จัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนทุกวัน (ห้วยธารทหาร, โรงเรียน, 2559, หน้า 78-89)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิชัย คັນปัญญา (2553) ทำการวิจัยการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางใย ผลการวิจัยพบว่า 1)ด้านสภาวะ แวดล้อม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา ของโรงเรียน 2)ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3)ด้านกระบวนการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4)ด้านผลผลิต โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่สุด เนื่องจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ชนานันท์ ชุ่นเป็ง (2555) ทำการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ โรงเรียนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ ด้านสภาวะ แวดล้อม โดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความเหมาะสมปานกลาง ด้านกระบวนการ มีความเหมาะสมมาก และด้านผลผลิตโดยรวมมีความเหมาะสมมาก โดยมี ข้อเสนอแนะว่า ควรประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลโครงการ สนับสนุน ด้านงบประมาณให้เพียงพอ และสร้างความตระหนักให้แก่นักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญของ โครงการ และผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำของนักเรียน พบว่า ผลการประเมิน ด้านกระบวนการโดยรวมมีความเหมาะสมน้อย และด้านผลผลิตมีความเหมาะสมมาก และควรให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการ

อุทัย บุญมี (2555) ทำการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและและสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1)โครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับดี และ 2)แนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่สำคัญประกอบด้วยแนวทางคือการพัฒนาความพร้อมด้านปัจจัยและการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน

สุรรัตน์ พัฒนเชียร (2556) ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร ผลการวิจัยพบว่า 1)ผลการประเมินด้านบริบทสภาพแวดล้อม ระยะเวลาก่อนดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2)ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า ระยะเวลาก่อนดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3)ผลการประเมินด้านกระบวนการ ระยะเวลาก่อนดำเนินการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4)ผลการประเมินด้านผลผลิต พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระยะหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 5)ผลการประเมินผลกระทบของการดำเนินโครงการ ระยะเวลาหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ปฏิวัติ ใจเมือง (2556) ทำการวิจัยการประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประเมินประกอบด้วยบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

จิมารัตน์ ปุณฺณปัญญา (2557) ทำการวิจัยการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” พบว่า 1)ด้านบริบท (Context) ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2)ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 3)ด้านกระบวนการ (Process) ตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ใน

ระดับมากที่สุด 4)ด้านผลผลิต (Process) ตามความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินผลสำเร็จของโครงการ ดังนี้ 1)ด้านพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” พบว่า นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” อยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลังดำเนินโครงการมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนดำเนินโครงการทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน 2)ด้านรางวัลและเกียรติบัตร พบว่า หลังจากการดำเนินโครงการนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา” มากขึ้น และหลังจากที่นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมตามโครงการ และ 3)ด้านความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนารีสตรีวิทยา”อยู่ในระดับมากที่สุด

อาทิศย์ สาทา (2558)ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1(อนุบาลเด็กน่ารัก) พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน ตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนที่มีต่อการดำเนินการโครงการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยและผลกระทบตามลำดับ

ชฎาพร เสนเผือก (2560) ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากจำ ปีการศึกษา 2559 พบว่า โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และ เมื่อพิจารณาประเด็นการประเมินที่4 ประเด็น รวม 22 ตัวชี้วัด พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด

ธีรต์ม ใจกล้า (2560) ทำการรายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบ้านตระเปียงเตี้ย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศูรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1)ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2)ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3)ผลการประเมินด้านกระบวนการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและ

นักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4.ผลการประเมินด้านผลลัพธ์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

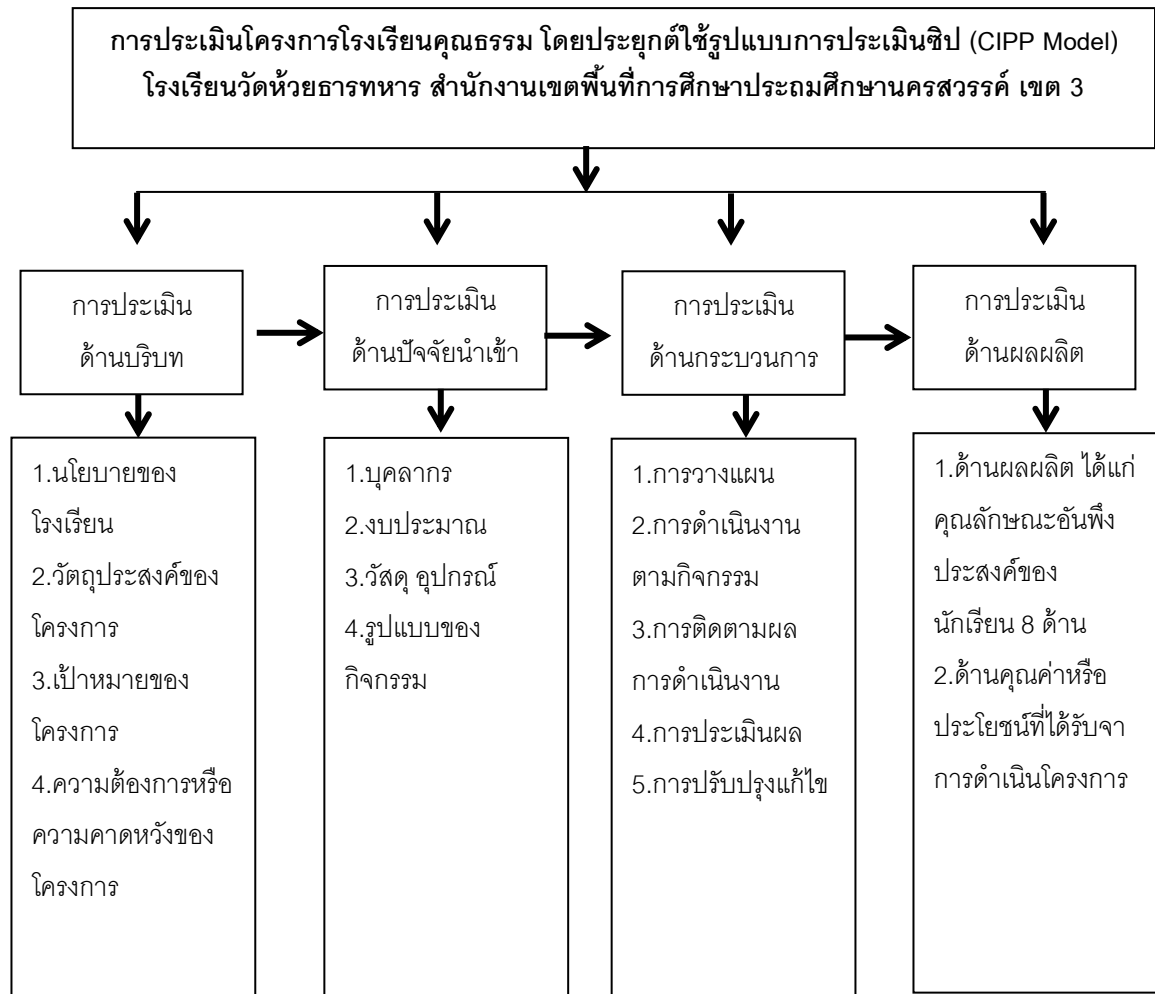
ฐกฤต อัครณาพิพัฒน์ (2560) ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนบ้านนาวง ใช้รูปแบบการประเมินตามแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ผลการประเมินพบว่า 1.การประเมินด้านสภาพแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า โครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายและมีความเป็นไปได้ 2.การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า มีความเหมาะสมเพียงพอของบุคลากร งบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ 3.การประเมินด้านกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน เห็นว่า การปฏิบัติงานตามโครงการมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงว่ากระบวนการในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และ 4.การประเมินด้านผลผลิต ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน โดยภาพรวมมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ผลผลิตตามโครงการประสบความสำเร็จ ตามข้อเสนอแนะดังนี้ 1)การพัฒนาค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้จะต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนและผู้ปกครอง 2)โครงการพัฒนาค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนด้วยกิจกรรมคุณธรรม ควรกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ มีการประชาสัมพันธ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและมีการเตรียมการในระยะยาว และ 3) ในการจัดกิจกรรมการพัฒนา ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ควรส่งเสริมกิจกรรมที่มีลักษณะการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว จะพบว่าในการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบ

การประเมินซีปปี้ (CIPP Model) ของสต๊าฟเฟิลบีม ซึ่งจะประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ดำเนินงานตามโครงการ และผลผลิตของโครงการจากการประเมินคุณธรรมจริยธรรมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ผล การประเมินได้ค้นพบองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน การ ดำเนินโครงการจะทำให้ทราบว่ากิจกรรมหรือโครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีประสิทธิภาพ เพียงใด ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียน จึงได้จัดทำรายงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อ ส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหารโดยใช้รูปแบบประเมิน ซีปปี้ (CIPP Model) ผลที่ได้จากการประเมินโครงการจะเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผน พัฒนาโครงการนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และสังคมมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนและ เชื่อมั่นว่าโรงเรียนสามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เป็นทรัพยากรที่มีค่า ยิ่งของชาติ อันจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการประเมินโครงการ โรงเรียนคุณธรรม โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีปปี้ (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มุ่งศึกษาการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ของสต๊าฟเฟิลบีม ผู้วิจัยเสนอตามกรอบการประเมินทั้ง 4 ด้าน ดังแผนภูมิที่ 2.2

แผนภูมิที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การประเมินโครงการครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้ดำเนินนิเทศโครงการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2561 ดังนี้
 - 1.1 ครู จำนวน 2 คน
 - 1.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน
 - 1.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 65 คน
 - 1.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 65 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2561 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้
 - 2.1 ครู จำนวน 2 คน โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน เนื่องจากตัดครูและผู้บริหาร 2 คนที่เป็นคณะกรรมการ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 - 2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรายงาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อบริบทของโครงการ
ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อบัณฑิตนำเข้าของ
โครงการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกระบวนการดำเนินงาน
ตามโครงการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลผลิตของโครงการ
ด้านพฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 49 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลผลิตของโครงการ
ด้านคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ จำนวน 10 ข้อ

ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ ดัง
ตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวแปรที่มุ่งประเมิน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้/การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การแปลความหมาย/เกณฑ์การตัดสิน
1.ประเมินด้านบริบท สภาวะแวดล้อมของโครงการ	1.นโยบายของโรงเรียน 2.วัตถุประสงค์ของโครงการ 3.เป้าหมายของโครงการ 4.ความต้องการหรือความคาดหวังของโครงการ	1.ครู 2.คณะกรรมการสถานศึกษา	แบบสอบถาม สอบถามฉบับที่ 1 ด้านบริบท สภาวะแวดล้อมของโครงการ -ค่าเฉลี่ย -ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้ 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน < 1 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์
2.ประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ	1.บุคลากร 2.งบประมาณ 3.วัสดุ อุปกรณ์ 4.รูปแบบของกิจกรรม	1.ครู 2.คณะกรรมการสถานศึกษา	แบบสอบถาม ฉบับที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ -ค่าเฉลี่ย -ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้ 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน < 1 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวแปรที่มุ่งประเมิน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้/การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การแปลความหมาย/เกณฑ์การตัดสิน
3.ประเมินกระบวนการ (Process) ของโครงการ	1.การวางแผน 2.การดำเนินงานตามกิจกรรม 3.การติดตามผลการดำเนินงาน 4.การประเมินผล 5.การปรับปรุงแก้ไข	1.ครู 2.คณะกรรมการสถานศึกษา	แบบสอบถามฉบับที่ 3 ด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการ -ค่าเฉลี่ย -ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้ 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน < 1 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์
4.ประเมินผลผลิต (Output) ของโครงการ ตอนที่ 1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน	1.ด้านผลผลิต ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 8 ด้าน	1.ครู 2.นักเรียน 3.ผู้ปกครองนักเรียน	แบบสอบถามฉบับที่ 4 ด้านผลผลิต (Output) ของโครงการ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน -ค่าเฉลี่ย -ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้ 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน < 1 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ตัวแปรที่มุ่งประเมิน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้/ การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การแปลความหมาย/ เกณฑ์การตัดสิน
ตอนที่ 2 คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ	2.ด้านคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ	1.ครู 2.นักเรียน	แบบสอบถามฉบับที่ 5 ด้านผลผลิต (Output) ของโครงการ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ	พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้ 4.50-5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด 3.50-4.49 = เห็นด้วยมาก 2.50-3.49 = เห็นด้วยปานกลาง 1.50-2.49 = เห็นด้วยน้อย 1.00-1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย ≥ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน < 1 แสดงว่า ผ่านเกณฑ์

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการประเมินโครงการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ การพัฒนาคุณจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร
2. ศึกษา ทบทวน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3
3. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 65) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
4. สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และจากการศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. นำแบบสอบถามเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษา แล้วนำมาปรับปรุงให้ถูกต้อง

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด หาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.8 ถึง 1.0 โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

+ 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นประเมินได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ประเมิน

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นประเมินได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ประเมิน

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบถามนั้นประเมินไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ประเมิน

ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

1. ผศ.ดร.วิเชียร โสติดิธำรงสกุล อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

2. นายบำรุง กรุตเพชร ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ

3. นายชูศักดิ์ น้อยทา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทพสุทธาวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

4. นางเย็นฤดี พูลพจน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนน้ำسادกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

5. นายภาษกร แจ่มหม้อ ครู โรงเรียนวังแวมวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับคณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านทับลุ่มประชาพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 30 คน เพื่อหาอำนาจจำแนก (Discrimination Power) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ

โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 , หน้า 94 - 96) ได้ค่าค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ดังนี้

ฉบับที่ 1 ด้านบริบท ค่าอำนาจจำแนก 0.40 – 0.92 ค่าความเชื่อมั่น 0.86

ฉบับที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้า ค่าอำนาจจำแนก 0.49 – 0.95 ค่าความเชื่อมั่น 0.87

ฉบับที่ 3 ด้านกระบวนการ ค่าอำนาจจำแนก 0.65 – 0.91 ค่าความเชื่อมั่น 0.89

ฉบับที่ 4 ด้านผลผลิต ค่าอำนาจจำแนก 0.51 – 0.89 ค่าความเชื่อมั่น 0.84

ฉบับที่ 5 ด้านผลผลิต ค่าอำนาจจำแนก 0.51 – 0.89 ค่าความเชื่อมั่น 0.85

8. นำแบบสอบถามที่ไปทดลองใช้มาปรับปรุง แก้ไข และจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ได้แก่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียน ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม และให้ส่งแบบสอบถามคืนตามที่กำหนด

3. เมื่อครบกำหนดส่งคืนแบบสอบถาม ให้ติดตามทวงถามแบบสอบถามชุดที่ไม่ได้รับกลับคืน ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

4. ได้รับแบบสอบถามกลับคืน ดังนี้

4.1 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากครู จำนวน 2 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากนักเรียน จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.4 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็น

ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืน

2. หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลจากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

3. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูล จากแบบสอบถาม ฉบับที่ 1-4 เป็นรายข้อและรายด้าน หาค่าเฉลี่ย แปลความหมายข้อมูลเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด.2545, หน้า 100)

ระดับคะแนน	ระดับความคิดเห็น/ระดับพฤติกรรม
1.00 - 1.50	ระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	ระดับน้อย
2.51 - 3.50	ระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	ระดับมาก
4.51 - 5.00	ระดับมากที่สุด

สถิติที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.1 ร้อยละ (Percentage)

1.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า105) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X_i}{N}$$

เมื่อ \bar{X}

แทน ค่าเฉลี่ย

$$\sum X$$

แทน ผลรวมของข้อมูลตัวที่ i

$$N$$

แทน ข้อมูลตัวที่ i ทั้งหมด

2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 , หน้า106)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (X_i - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$X_i$$

แทน ค่าของข้อมูลตัวที่ i

$$N$$

แทน ข้อมูลทั้งหมด

$$\bar{X}$$

แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูลชุดนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ การประเมินซีป(CIPP Model)โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ประเมินโครงการโดยประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองซีป (CIPP Model) ในด้านบริบท (context) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ด้านกระบวนการ (process) และด้าน ผลผลิต (product) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยายและ วิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ด้านบริบทของโครงการ

ตอนที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ

ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

ตอนที่ 5 ด้านผลผลิตของโครงการ ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

ตอนที่ 6 ด้านผลผลิตของโครงการ คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการประเมินสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามของครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 69 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 1-4 เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ครู	2	2.90
คณะกรรมการสถานศึกษา	7	10.14
นักเรียน	30	43.48
ผู้ปกครองนักเรียน	30	43.48
รวม	69	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครู จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 10.14 นักเรียน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48 และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 43.48

ตอนที่ 2 ด้านบริบทของโครงการ

ผลการประเมินบริบทของโครงการคุณธรรมตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 7 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 1 เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

รายการประเมิน	ครู			คณะกรรมการสถานศึกษา			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างชัดเจน	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
2. โครงการสอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครองและชุมชน	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
3. โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา	5.00	0.00	มากที่สุด	4.43	0.53	มาก	4.72	0.27	มากที่สุด
4. โครงการสามารถแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	3.50	0.71	ปานกลาง	4.57	0.53	มากที่สุด	4.36	0.62	มาก
5. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	4.50	0.71	มาก	4.43	0.53	มาก	4.47	0.62	มาก
6. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน	4.50	0.71	มาก	4.86	0.38	มากที่สุด	4.68	0.55	มากที่สุด
7. วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ	4.00	0.00	มาก	4.71	0.49	มากที่สุด	4.36	0.25	มากที่สุด
8. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
9. กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	4.00	0.00	มาก	4.29	0.49	มาก	4.15	0.25	มาก
10. กิจกรรมของโครงการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ดีขึ้น	4.00	0.00	มาก	4.43	0.53	มาก	4.22	0.27	มาก
11. สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ	4.00	0.00	มาก	4.29	0.49	มาก	4.15	0.25	มาก
12. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ	3.50	0.71	ปานกลาง	4.14	0.38	มาก	3.82	0.55	มาก
รวม	4.21	0.41	มาก	4.49	0.50	มาก	4.35	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่าครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับ ด้านบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และระดับมาก 6 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.68$) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุดคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 3.82$) กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ และ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.15$)

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 9 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมได้อย่างชัดเจน, โครงการสอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครองและชุมชน, หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด, หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน และ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.50$) ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ และโครงการสามารถแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ($\bar{X} = 3.50$)

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และระดับมาก 6 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.86$) รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ ($\bar{X} = 4.71$) ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ และ กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ($\bar{X} = 4.29$)

ตอนที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการคุณธรรมตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการ
สถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 7 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 2 เก็บข้อมูล
นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

รายการประเมิน	ครู			คณะกรรมการสถานศึกษา			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.50	0.53	มาก	4.75	0.27	มากที่สุด
2. กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.50	0.71	มากที่สุด	4.63	0.52	มากที่สุด	4.57	0.62	มากที่สุด
3. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	4.50	0.71	มาก	4.38	0.52	มาก	4.44	0.62	มาก
4. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.50	0.53	มาก	4.50	0.62	มาก
5. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.88	0.35	มากที่สุด	4.69	0.53	มากที่สุด
6. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเพียงพอ	4.50	0.71	มาก	4.38	0.52	มาก	4.44	0.62	มาก
7. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	3.50	0.71	มาก	4.50	0.53	มาก	4.00	0.62	มาก
8. งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ	3.00	0.00	มาก	4.25	0.46	มาก	3.63	0.23	มาก
9. มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่างเพียงพอ	4.50	0.71	มาก	4.50	0.53	มาก	4.50	0.62	มาก
10. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ	4.50	0.71	มาก	4.50	0.53	มาก	4.50	0.62	มาก
11. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม	4.00	0.00	มาก	4.50	0.53	มาก	4.25	0.27	มาก
12. มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ	4.00	0.00	มาก	4.50	0.53	มาก	4.25	0.27	มาก
รวม	4.21	0.41	มาก	4.49	0.50	มาก	4.35	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่าครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ และระดับมาก 9 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.75$) รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ ($\bar{X}=4.69$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ ($\bar{X}=3.63$) รองลงมาคือบุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.00$)

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และระดับมาก 10 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ($\bar{X}=5.00$) รองลงมาคือ กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์, ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม, ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ, ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ, บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเพียงพอ, มีวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่างเพียงพอ และ เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ ($\bar{X}=4.50$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ ($\bar{X}=3.00$) รองลงมาคือ บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ($\bar{X}=3.50$)

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และระดับมาก 10 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ ($\bar{X}=4.88$) รองลงมาคือกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ($\bar{X}=4.63$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ ($\bar{X}=4.25$) รองลงมาคือ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และ บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X}=4.38$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ

ผลการประเมินกระบวนการของโครงการคุณธรรมตามความคิดเห็นของครู คณะกรรมการ
สถานศึกษา โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 7 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 3 เก็บข้อมูล
นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

รายการประเมิน	ครู			คณะกรรมการสถานศึกษา			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ	4.50	0.71	มาก	4.86	0.38	มากที่สุด	4.68	0.55	มากที่สุด
2. มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
3. มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินการ	4.50	0.71	มาก	4.71	0.49	มากที่สุด	4.61	0.60	มากที่สุด
4. มีการกำหนดขั้นตอน รายละเอียดและวิธีดำเนินการ อย่างชัดเจนและเหมาะสม	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มาก
5. รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	3.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.04	0.62	มาก
6. กิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ของโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.43	0.53	มาก	4.47	0.62	มาก
7. ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
8. มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ	4.50	0.71	มาก	4.43	0.53	มาก	4.47	0.62	มาก
9. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการประเมินผลโครงการตามความเหมาะสม	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มากที่สุด
10. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม	4.50	0.71	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด	4.54	0.62	มาก
11. ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ดำเนินโครงการเมื่อพบว่บกพร่อง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด	4.79	0.27	มากที่สุด
12. โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรม สู่ชุมชน	4.00	0.00	มาก	4.29	0.49	มาก	4.15	0.25	มาก
รวม	4.21	0.41	มาก	4.49	0.50	มาก	4.35	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่าครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และระดับมาก 6 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง ($\bar{X}=4.79$) รองลงมาคือ มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}=4.68$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}=4.04$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรมสู่ชุมชน ($\bar{X}=4.15$)

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และระดับมาก 11 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง ($\bar{X}=5.00$) รองลงมาคือ มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ, มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการ, มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินการ, กิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ของโครงการ, ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในโครงการ, มีการนิเทศ กำกับติดตามและควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ, มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการประเมินผลโครงการตามความเหมาะสม และ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม ($\bar{X}=4.50$) เท่ากัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}=3.50$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรมสู่ชุมชน ($\bar{X}=4.00$)

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 9 ข้อ และระดับมาก 4 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}=4.86$) รองลงมาคือ มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์

ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินการ ($\bar{X}=4.71$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรมสู่ชุมชน ($\bar{X}=4.29$) รองลงมาคือ กิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ของโครงการ และมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ ($\bar{X}=4.43$)

ตอนที่ 5 ด้านผลผลิตของโครงการ

ผลการประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรมตามความคิดเห็นของครู นักเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 62 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 4 เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.5-4.6

ตารางที่ 4.5 ผลการประเมินด้านผลผลิตของกระบวนการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นรายด้านและโดยรวม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ครู			นักเรียน			ผู้ปกครองนักเรียน			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	4.50	0.71	มาก	3.97	0.70	มาก	4.03	0.61	มาก	4.17	0.67	มาก
2.ซื่อสัตย์ สุจริต	3.00	0.00	ปานกลาง	3.85	0.71	มาก	3.70	0.67	มาก	3.52	0.46	มาก
3.ความมีวินัย	3.50	0.71	ปานกลาง	3.95	0.64	มาก	3.88	0.72	มาก	3.78	0.69	มาก
4.ใฝ่เรียนรู้	4.00	0.00	มาก	3.70	0.76	มาก	3.96	0.70	มาก	3.89	0.49	มาก
5.อยู่อย่างพอเพียง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.06	0.69	มาก	4.11	0.67	มาก	4.39	0.45	มาก
6.มุ่งมั่นในการทำงาน	4.00	0.00	มาก	3.93	0.73	มาก	3.98	0.65	มาก	3.97	0.46	มาก
7.รักความเป็นไทย	4.00	0.00	มาก	4.02	0.67	มาก	4.14	0.55	มาก	4.05	0.41	มาก
8.มีจิตสาธารณะ	4.00	0.00	มาก	4.02	0.60	มาก	4.11	0.68	มาก	4.04	0.43	มาก
รวมทุกด้าน	4.00	0.00	มาก	3.94	0.69	มาก	3.99	0.66	มาก	3.98	0.45	มาก

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่าครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์ สุจริต ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมาคือ ใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.78$) และความมีวินัย ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่มผลการประเมินเป็นดังนี้

ครูมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน มาก 5 ด้าน ปานกลาง 2 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ($\bar{X} = 4.50$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์ สุจริต ($\bar{X} = 3.00$) รองลงมาคือ ความมีวินัย ($\bar{X} = 3.50$)

นักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมาคือ รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ ($\bar{X} = 4.02$) เท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมาคือ ซื่อสัตย์ สุจริต ($\bar{X} = 3.85$)

ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รักความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมาคือ อยู่อย่างพอเพียงและมีจิตสาธารณะ ($\bar{X} = 4.11$) เท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมาคือ ความมีวินัย ($\bar{X} = 3.88$)

ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับความเหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์			
1.เข้าแถวเคารพธงชาติ	4.03	0.54	มาก
2.ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา	4.11	0.71	มาก
3.เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ	4.33	0.43	มาก
4.ช่วยเหลือคนอื่นและช่วยเหลือส่วนรวม	4.04	0.61	มาก
5.ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติ	4.04	0.61	มาก
6.ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา	4.11	0.71	มาก
รวมด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	4.11	0.60	มาก
2.ซื่อสัตย์ สุจริต			
1.ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง	4.03	0.54	มาก
2.พูดความจริง	3.81	0.7	มาก
3.ไม่เอาของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	3.9	0.73	มาก
4.ไม่หาผลประโยชน์ในทางที่ผิด	3.76	0.65	มาก
5.เป็นคนมีเหตุผล	3.61	0.65	มาก
6.เป็นผู้รักษาสัญญาต่อผู้อื่นเสมอ	3.75	0.66	มาก
รวมด้านซื่อสัตย์ สุจริต	3.81	0.66	มาก
3.ความมีวินัย			
1.จัดเก็บสิ่งของเป็นที่เป็นทาง	3.86	0.68	มาก
2.แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน/เหมาะสมตามกาลเทศะ	4.03	0.54	มาก
3.เข้าแถวซื้ออาหารหรือห้องน้ำสาธารณะ	3.86	0.68	มาก
4.ทิ้งขยะในที่ที่จัดเตรียมไว้	3.96	0.73	มาก
5.ทำกิจวัตรของตนตามเวลา	3.88	0.68	มาก
6.ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	3.86	0.68	มาก
7.ทำตามกฎระเบียบของห้องเรียน/ครอบครัว	4.04	0.61	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับความเหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
8. ไปโรงเรียนทันเวลาหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย	4.21	0.82	มาก
รวมด้านความมีวินัย	3.96	0.68	มาก
4. ใฝ่เรียนรู้			
1. ตั้งใจเอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้	4.04	0.61	มาก
2. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ	3.98	0.74	มาก
3. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม	4.04	0.61	มาก
4. สามารถบันทึกสรุปความรู้ วิเคราะห์ ข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้สรุปเป็น องค์ความรู้	3.86	0.68	มาก
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วย วิธีการต่าง ๆ และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	3.86	0.68	มาก
รวมด้านใฝ่เรียนรู้	3.96	0.76	มาก
5. อยู่อย่างพอเพียง			
1. ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ อย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี	4.21	0.82	มาก
2. ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ่มค่าและเก็บรักษา ดูแลอย่างดี	4.11	0.77	มาก
3. ปฏิบัติตนและตัดสินใจ ด้วยความรอบคอบมีเหตุผล	4.18	0.71	มาก
4. ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน	4.35	0.73	มาก
5. วางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.11	0.77	มาก
6. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อมยอมรับและปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	4.21	0.82	มาก
รวมด้านอยู่อย่างพอเพียง	4.20	0.66	มาก
6. มุ่งมั่นในการทำงาน			
1. มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน	4.04	0.61	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์	ระดับความเหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
2.ตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	3.96	0.71	มาก
3.ทำงานด้วยความเพียรพยายาม	3.96	0.71	มาก
4.รู้จักแก้ปัญหาในการทำงานเมื่อมีอุปสรรค	4.11	0.71	มาก
5.อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	3.96	0.71	มาก
6.ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเอง	4.21	0.72	มาก
รวมด้านมุ่งมั่นในการทำงาน	4.04	0.72	มาก
7.รักความเป็นไทย			
1.มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ	4.21	0.82	มาก
2.ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม	4.11	0.71	มาก
3.ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	4.21	0.82	มาก
4.นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต	4.15	0.76	มาก
5.ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย	4.11	0.71	มาก
6.มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	4.11	0.71	มาก
รวมด้านรักความเป็นไทย	4.15	0.65	มาก
8.มีจิตสาธารณะ			
1.ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ	4.21	0.82	มาก
2.อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน	4.11	0.71	มาก
3.แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้อื่น	4.33	0.43	มาก
4.ดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ	4.15	0.76	มาก
5.เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม	4.04	0.61	มาก
6.เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ	4.02	0.68	มาก
รวมด้านจิตสาธารณะ	4.14	0.69	มาก
รวมทุกด้าน	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหารมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้คือ อยู่อย่างพอเพียง ($\bar{X} = 4.20$) รักความเป็นไทย ($\bar{X} = 4.15$) มีจิตสาธารณะ ($\bar{X} = 4.14$) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ($\bar{X} = 4.11$) มุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X} = 4.04$) มีวินัย ($\bar{X} = 3.96$) ใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.96$) และซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 3.81$)

ตอนที่ 6 ด้านผลผลิตของโครงการ

ผลการประเมินผลผลิตของโครงการคุณธรรมในด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามความคิดเห็นของครู นักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร รวมจำนวน 32 คน โดยใช้แบบสอบถามฉบับที่ 5 เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ผลการประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร จำแนกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นรายชื่อและโดยรวม

ประเด็นพิจารณา									
	ครู			นักเรียน			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ	4.50	0.71	มาก	4.67	0.48	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
2. สามารถเลือกแนวทางและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม	4.50	0.71	มาก	4.50	0.51	มาก	4.56	0.53	มากที่สุด
3. สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน	4.50	0.71	มาก	4.30	0.53	มาก	4.67	0.5	มากที่สุด
4. สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ	4.50	0.71	มาก	4.50	0.51	มาก	4.33	0.71	มาก
5. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.50	0.71	มาก	4.53	0.51	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
6. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ	4.50	0.71	มาก	4.43	0.50	มาก	4.44	0.53	มาก
7. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและครอบครัว	4.50	0.71	มาก	4.57	0.50	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
8. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด	4.79	0.25	มากที่สุด
9. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	4.50	0.71	มาก	4.43	0.50	มาก	4.56	0.53	มากที่สุด
10. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลา	4.50	0.71	มาก	4.37	0.49	มาก	4.56	0.53	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.21	0.41	มาก	4.49	0.50	มาก	4.58	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ มาก 2 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.79$) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.78$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.44$)

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และระดับมาก 9 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ, สามารถเลือกแนวทางและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม, สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน, สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ, สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ, สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและครอบครัว, สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลา ($\bar{X} = 4.50$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 3.50$)

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ มาก 6 ข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและครอบครัว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.57$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลา ($\bar{X} = 4.37$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ในครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อประเมินความเหมาะสมของบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโครงการ
4. เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการ ในเรื่องต่อไปนี้

4.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 8 ด้าน คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ

4.2 คุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2561 ดังนี้

1.1 ครู จำนวน 2 คน

1.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน

1.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 65 คน

1.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 65 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2561 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ครู จำนวน 2 คน โดยใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน เนื่องจากผู้บริหารและครูเป็นกรรมการร่วมด้วยในคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.4 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการรายงาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อบริบทของโครงการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อบัณฑิตนำเข้าของโครงการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลผลิตของโครงการ ด้านพฤติกรรมแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 49 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลผลิตของโครงการ ด้านคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ จำนวน 10 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับที่ได้รับคืน
2. หาค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลพื้นฐานจากแบบสอบถามฉบับที่ 1
3. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลจากแบบสอบถาม ฉบับที่ 1-5 เป็นรายข้อและรายด้าน แปลความหมายข้อมูลเทียบกับเกณฑ์

สรุปผลการประเมินโครงการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียนที่มีต่อโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการ

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบทของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ และโครงการสามารถแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

2.ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ

3.ครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ขณะดำเนินงานตามโครงการมี

การแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม

คณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านกระบวนการดำเนินงานตามโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรมสู่ชุมชน

4.ครู นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์ สุจริต และเมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่ม ผลการประเมินเป็นดังนี้

ครูมีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์ สุจริต

นักเรียนมีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ใฝ่เรียนรู้

ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ รักความเป็นไทย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ซื่อสัตย์สุจริต

5.ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ

ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความ

รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซีป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทของโครงการมีความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง ประชุมหารือร่วมกันระหว่างคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ผลสรุปการดำเนินงานจากแผนปฏิบัติการในปีการศึกษาที่ผ่านมา ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่กำหนดให้ดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม และเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายสำคัญ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างเห็นพ้องสมควรที่จะให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นนโยบายที่สำคัญของโรงเรียนเช่นเดียวกัน จากการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชนานันท์ อุ่นเป็ง (2555) ที่ทำการวิจัยการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผลการประเมินพบว่าด้านสถานะแวดล้อม โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ,ปฏิวัติ ใจเมือง (2556) ทำการวิจัยการประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความเหมาะสม มีความชัดเจนเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้ ประเมินผลได้ มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ สาทา (2558)ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1(อนุบาลเด็กน่ารัก) พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียนที่มีต่อการดำเนินการโครงการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการมีความเหมาะสม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน มีการกำหนดกิจกรรมในโครงการที่เหมาะสม ผู้บริหารและครูมีความพร้อม มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมในโครงการ และเนื่องจากโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเป็นโครงการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญ จึงได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของธีรต์ม ใจกล้า (2560) ทำการรายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนบ้านตระเปียงเตีย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ สาทา (2558) ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 1(อนุบาลเด็กน่ารัก) พบว่า เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยและผลกระทบ ตามลำดับ , ปฏิวัติ ใจเมือง (2556) ทำการวิจัยการประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็กพิทยาคม โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการมีความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนมีการนำวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ มีการกำหนดบทบาท มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินโครงการอย่างชัดเจนและเหมาะสม รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนมีความน่าสนใจ เห็นได้จากผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการรายข้อซึ่งพบว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการของจิมารัตน์ บุญญปัญญา(2557),ชนานันท์ อุ่นเป็ง(2555),ปฏิวัติ ใจเมือง (2556) ,ชฎาพร เสนเผือก (2560), ธีรต์ม ใจกล้า (2560) และสุกฤต อัจฉนาพิพัฒ (2560) ทำการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนบ้านนาหวาง ใช้รูปแบบการประเมินตามแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ผลการประเมินพบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการมีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงว่ากระบวนการในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม และสอดคล้องอุทัย บุญมี (2555) ที่ทำการ

ประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและและสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ที่เสนอแนะแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืนของโรงเรียน ที่สำคัญประกอบด้วย แนวทางคือการพัฒนาความพร้อมด้านปัจจัยและการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน

4. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครู และนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อยู่อย่างพอเพียง และตามความคิดเห็นของผู้ปกครองคือ รักความเป็นไทย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ครูและผู้ปกครองมีความเห็นสอดคล้องกันคือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นคือ ใฝ่เรียนรู้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังมองตัวเองว่า ยังไม่มีการใฝ่เรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควร เมื่อเรียงลำดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่ม สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้คือ อยู่อย่างพอเพียง รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ มุ่งมั่นในการทำงาน ใฝ่เรียนรู้ ความมีวินัย และซื่อสัตย์สุจริต จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาในห้าอันดับสุดท้ายจากการประเมินครั้งนี้คือ ซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน และมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง “สำรวจสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย” ประชาชนจะถูกสำรวจเกี่ยวกับคุณธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต สติสัมปชัญญะ จิตอาสา ความขยันหมั่นเพียร และความรักชาติ พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ซึ่งยังเป็นนักเรียน/นักศึกษา มีค่าคะแนนคุณธรรมทั้ง 7 ด้าน ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ๆ (ศุภชัยวิชัยเอแบค นวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. 2551, หน้า ก) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชัย คັນปัญญา (2553) ที่ทำการวิจัยการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย ที่พบว่าครู ผู้ปกครอง และนักเรียนมีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน และสอดคล้องกับ สุวีรัตน์ พัฒนเจริญ (2556) ที่ทำการวิจัยรายงานการประเมินโครงการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร ที่พบว่าผลผลิต

พฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระยะหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินผลกระทบของการดำเนินโครงการระยะหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ดังนั้นในโรงเรียน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานคือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนและผู้ปกครอง โดยมีผู้บริหารเป็นแกนหลักที่จะสื่อสาร พุดโน้มน้าวในส่วนที่เป็นประโยชน์เกิดขึ้นกับให้กับผู้เรียน และให้ผู้ปฏิบัติ ได้ดำเนินการตามโครงการได้สำเร็จ จนทำให้มีการปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่น มีการจัดการเรียนรู้ปลูกฝังและประเมินคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างแท้จริง

5. คุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมในโครงการที่โรงเรียนได้จัดขึ้นเป็นโครงการที่เน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการเรียน การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูผู้รับผิดชอบโครงการหรือครูผู้สอนจะต้องศึกษาหาความรู้และวิธีการที่จะจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ทำให้ครูได้เข้าใจในหลักธรรมและเห็นคุณค่าของคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมก็ย่อมจะซึมซับเข้าไปในจิตใจที่ละเล็กละน้อยโดยไม่รู้ตัว กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ถือเป็นสิ่งเฝ้าในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการรับรู้ และตอบสนองต่อการรับรู้ เห็นคุณค่าของคุณงามความดีที่โรงเรียนได้ปลูกฝัง มีการจัดระบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ในที่สุดก็จะแสดงพฤติกรรมอันเป็นลักษณะนิสัยที่ตนยอมรับและยึดถือนำไปปฏิบัติ ซึ่งไปตามทฤษฎีของแคโรล บลูมและมาเซียที่กล่าวถึง ทฤษฎีจำแนกระดับคุณภาพของการเรียนรู้ด้านจิตใจที่ครอบคลุมความสนใจทัศนคติ ค่านิยม และลักษณะนิสัย โดยจัดลำดับขั้นตอนคุณลักษณะด้านความรู้สึกไว้ 5 ประการสรุปได้ดังนี้คือ 1) การรับรู้ (Receiving) เป็นจุดเริ่มต้นที่บุคคลจะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ และเกิดความรู้สึกต่อสถานการณ์หรือสิ่งเฝ้าที่ปรากฏ 2) การตอบสนอง เมื่อบุคคลรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเฝ้าที่ตนรับรู้ 3) การเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการประเมินสถานการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์หรือไม่อย่างไร การเห็นคุณค่าจะเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ โดยมีการสะสมไว้เรื่อย ๆ พฤติกรรมการเห็นคุณค่าจะดูได้จากความแน่นอน ความสม่ำเสมอของการกระทำ 4) การจัดระบบเป็นความรู้สึกที่บุคคลได้รวบรวมเรื่องราว หรือสิ่งที่มีคุณค่าไว้ในจิตใจหลายอย่าง แล้วจัดคุณค่านั้นเข้าเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง

คุณค่าของเรื่องราว ของสิ่งต่าง ๆ ของจุดเด่นและจุดร่วมของคุณค่าเหล่านั้น 5) การสร้างลักษณะนิสัย เป็นการพัฒนา เป็นอุดมคติที่ฝังลึกถึงจิตวิญญาณ ยึดถือ เทิดทูน โดยจิตในมิติสังเคราะห์ เป็นแบบแผนกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่ให้ตนเอง มีการกระทำที่คงเส้นคงวา โดยมีการจัดระบบของตนเอง และยึดถือจนเป็นการกระทำอัตโนมัติ คือ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด เขาก็จะแสดงพฤติกรรมแบบเดิมซึ่งเป็นลักษณะของตนเอง แล้วรณรงค์ให้ผู้อื่นร่วมยึดถือและปฏิบัติด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2542, หน้า 15 - 21) สอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน ,2543, หน้า 45) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง โดยได้ทำการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และพบว่าบุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้านในปริมาณที่สูงพอเหมาะแก่กับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการ ที่ลำต้นของต้นไม้ โดยมีจิตลักษณะทั้ง 5 นี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลนั้นมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้าน และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม

จากผลการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกับคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน และกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาและพัฒนา ดำเนินกิจกรรม ตามโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการนิเทศและประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน มีการแก้ไขปัญหา เมื่อพบข้อบกพร่อง โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน ทำให้การดำเนินงานตามโครงการบรรลุเป้าหมาย นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูและนักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในการดำเนินงานโครงการใดๆของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการกิจกรรมด้านคุณธรรม รวมถึงทรัพยากรที่จะสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ หากไม่มีการวางแผน การบริหารจัดการที่ดีก็ไม่สามารถดำเนินงานสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ เนื่องจากการบริหารงานทุกประเภทในองค์กรต้องมีปัจจัยหรือทรัพยากรพื้นฐานทางการบริหาร ปัจจัยสำคัญของการบริหารโดยทั่วไป มีอยู่ 4 ประการ ที่รู้จักกันในนาม 4 M's ประกอบด้วย คน(Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรที่ร่วมกันทำงาน เงิน(Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆส่วนของ

องค์กร วัสดุสิ่งของ(Material) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีต่างๆ การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์กรที่นำโดยผู้บริหาร ดังนั้นการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนคุณธรรมจึงต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมและโครงการต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. นำผลการประเมินโครงการที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจ ปรับปรุง แก้ไขในด้านต่าง ๆ ที่ได้ค้นพบ โดยส่งเสริมกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถทำได้ดีให้ดียิ่งขึ้นไป และปรับปรุงกิจกรรมที่พบว่าไม่ผลการประเมินในระดับต่ำ

2. โรงเรียนควรนำกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ประสบความสำเร็จมาจัดกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต และความใฝ่เรียนรู้

3. ควรส่งเสริมการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ความรับรู้เชิงบวก และเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

4. ควรขยายโครงการให้ครอบคลุมนักเรียนทุกคนในโรงเรียนโดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2541). คำบรรยายเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). กรอบความคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพจริยธรรมที่เป็นความมีวินัยและความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกียรติคุณ สิทธิชัย. (2545). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคใต้. ชลบุรี : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคใต้.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2544). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิมารัตน์ ปุณฺณปัญญา. (2557). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “ยอดนาริสตรีวิทยา”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16. [30 กรกฎาคม 2561].
- ชฎาพร เสนเผือก. (2560). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนตามแนวการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนวัดปากจำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16. [30 กรกฎาคม 2561].
- ชนานันท์ ชุ่นเป็ง. (2555). การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำโรงเรียนพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย. พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- เชาว์ อินใย. (2553). การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ฐกฤต อัจฉนาพิพัฒน์. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
โรงเรียนบ้านนาวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.kroobannok.com/> [30 เมษายน 2562].
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). ทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ อุณารมณเลิศ. (2557). “การประเมินโครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการพี่เลี้ยง
Coaching & Mentoring ของสำนักงานเขตประถมศึกษา นครปฐม เขต 2.”
วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) : 1-14.
- ธีรวัฒน์ ไจกล้ำ. (2560). รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม
โรงเรียนบ้านระเปียงเตี้ย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุรินทร์ เขต 1. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16.
[30 กรกฎาคม 2561].
- ทีศนา แหมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร : เสริมสิน พรี่เพรส ซีเอสเอ็ม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปวีนิติ ใจเมือง. (2556). การประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนซีเหล็ก
พิทยาคม อำเภออาจสามารถ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด.
ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลักษณ์ วิทยาเขตร้อยเอ็ด.
- ประภาศรี สีอำไพ. (2540). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.
พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก.
- พิชัย อันปัญญา. (2553). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม
ที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลสองนางโย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16.
[30 กรกฎาคม 2561].
- พิสดาร ฟองศรี. (2553). เทคนิควิธีการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
พรอพเบอร์ตีพริ้นต์.

- เพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2551). **การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อ
การปฏิรูปสังคม : แนวทางและการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2542). **ความรู้คู่คุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). **การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ**.
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**.
กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). **การประเมินผลโครงการ การวิจัยประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร :
คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- วัดห้วยธารทหาร, โรงเรียน. (2559). **แผนปฏิบัติการโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ประจำปี
การศึกษา 2559**. นครสวรรค์: โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร.
- _____. (2561). **รายงานผลการจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนคุณธรรม
โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร ประจำปีการศึกษา 2561**. นครสวรรค์ : โรงเรียน
วัดห้วยธารทหาร.
- วศิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
www.scbfoundation.com/projects/userfiles/files/./21_century.fdf.
[12 เมษายน 2562].
- ศักดิ์อนันต์ อนันตสุข. (2560). **รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม
โรงเรียนตาเบาวิทยา ด้วยรูปแบบการประเมินโครงการแบบซิป (CIPP Model)**.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.kroobannok.com/> [30 เมษายน 2562].
- สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟดี). **รายงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการสอนที่มี
ประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์
ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนา องค์ความรู้
(องค์การมหาชน).

สมคิด พรหมจ้อย. (2550). **เทคนิคการประเมินโครงการ**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

_____. (2552). **การเขียนรายงานการประเมินโครงการ**. นนทบุรี: จตุพร ดีไซด์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ. (2544). **การประเมินโครงการประชุมหลักและการ**

ประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: พีรพัฒนา.

สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2550). **การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักศึกษา**.

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สุวีรัตน์ พัฒนาเถียร. (2556). **รายงานการประเมินโครงการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและ**

ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16.

[30 กรกฎาคม 2561].

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.(2542). **รายงานการศึกษาวิจัยการศึกษารูปแบบ**

และวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : พีรพัฒนา.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ**

และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา

ลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร:

พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การประชุมทางวิชาการ การวิจัยทางการศึกษา**

ระดับชาติ ครั้งที่ 12. นนทบุรี : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

ศูนย์วิจัยเอบแคคนวัตกรรมทางสังคม การจัดการและธุรกิจ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. (2551).

รายงานผลการสำรวจเรื่อง สถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).

อาทิตย์ สาทา. (2558). **การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน**

โรงเรียนเทศบาล 1 (อนุบาลเด็กนารัก) สังกัดเทศบาลตำบลหนองบัวแดง

อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=7784&bcat_id=16.

[30 กรกฎาคม 2561].

อุทัย บุญมี. (2555). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทย เพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์.

ภาษาอังกฤษ

Cronbach, L. J. (1970). *Essential of psychology testing* (3 rd ed.). New York: University of Chicago.

Stufflebeam, D. L.(2002). *CIPP Evaluation Mode Checklist.* , In Alkin, M.C.

(Ld).*Evaluation roots;Tracing theorists' views and influences.* London, England: SAGE publisher.

Stufflebeam, D. L., et al. (1990). *Educational evaluation and decision–Making,* Illinois: Peacock.

Kohlberg, L. W. (1976). "Moral Stages and Moralization : The Cognitive Developmental Approach," in Lickora (ed.) *Moral Development and Behavior : Theory. Research. And Social Issues.* New York : Holt, Rinehart and Winston.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก หนังสือ

ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

สำเนา

ที่ ศธ 04075.215 /พิเศษ

โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร
หมู่ 3 ตำบลวังบ่อ อำเภอนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์

25 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เรียน

ด้วยข้าพเจ้า นางสาวยุพิน รอดประพันธ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะ
ผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน
ชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่จะให้คำแนะนำเพื่อความ
ถูกต้องและสมบูรณ์ของเครื่องมือ จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้
ข้าพเจ้าหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวยุพิน รอดประพันธ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยธารทหาร

โรงเรียน : 093-2869715

Mail : yuri1972.dr@gmail.com

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

**ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
ประกอบด้วย**

1. ผศ.ดร.วิเชียร ไสยดีดำรงสกุล	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
จังหวัดพิษณุโลก
ด้านสถิติการวิจัย
2. นายบำรุง กรุตเพชร	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองบัว (เทพวิทยาคม)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
วิทยฐานะผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ
ด้านการบริหารโรงเรียน
3. นายชูศักดิ์ น้อยทา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเทพสุทธาวาส สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
ด้านการบริหารโรงเรียน
4. นางเย็นฤดี พูลพจน์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสระงาม สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
วิทยฐานะผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
ด้านการบริหารโรงเรียน
5. นายภาษกร แจ่มหม้อ	ครู โรงเรียนวังแวมวิทยาคม สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ
ด้านภาษาไทย

ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ฉบับที่ 1

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินซิป

(CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

สำหรับ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านบริบทของโครงการ					
1.โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างชัดเจน					
2.โครงการสอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครองและชุมชน					
3.โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการแก้ปัญหา					
4.โครงการสามารถแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน					
5.หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด					
6.หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน					
7.วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ					
8.วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน					
9.กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้					
10.กิจกรรมของโครงการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ดีขึ้น					
11.สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ					
12.ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินการ					

ฉบับที่ 2

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป
(CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต

3

สำหรับ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านปัจจัยนำเข้า					
1. มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน					
2. กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
3. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม					
4. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนินโครงการ					
5. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินโครงการ					
6. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเพียงพอ					
7. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม					
8. งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ					
9. มีวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่างเพียงพอ					
10. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ					
11. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม					
12. มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเหมาะสมและเพียงพอ					

ฉบับที่ 3

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป
(CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต

3

สำหรับ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกระบวนการดำเนินงาน					
1. มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ					
2. มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการ					
3. มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินการ					
4. มีการกำหนดขั้นตอน รายละเอียดและวิธีดำเนินโครงการ อย่างชัดเจนและเหมาะสม					
5. รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม					
6. กิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ของโครงการ					
7. ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในโครงการ					
8. มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและควบคุมการดำเนินงาน ตามโครงการ					
9. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการประเมินผลโครงการตามความเหมาะสม					
10. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม					
11. ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการ ดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง					
12. โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรม สู่ชุมชน					

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป

(CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3

สำหรับ ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

ด้านผลผลิตของโครงการ -คุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์					
เข้าแถวเคารพธงชาติ					
ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา					
เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ					
ช่วยเหลือคนอื่นและช่วยเหลือส่วนรวม					
ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางชาติ					
ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา					
2.ซื่อสัตย์ สุจริต					
ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง					
พูดความจริง					
ไม่เอาของของคนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต					
ไม่หาผลประโยชน์ในทางที่ผิด					
เป็นคนมีเหตุผล					
เป็นผู้รักษาสัญญาต่อผู้อื่นเสมอ					
3.ความมีวินัย					
จัดเก็บสิ่งของเป็นที่เป็นทาง					
แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน/เหมาะสมตามกาลเทศะ					
เข้าแถวซื้ออาหารหรือห้องน้ำสาธารณะ					
ทิ้งขยะในที่ที่จัดเตรียมไว้					
ทำกิจวัตรของตนตามเวลา					
ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด					

ทำตามกฎระเบียบของห้องเรียน/ครอบครัว					
ไปโรงเรียนทันเวลาหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย					
รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ใฝ่เรียนรู้					
ตั้งใจเอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้					
สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ					
ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม					
สามารถบันทึกสรุปความรู้ วิเคราะห์ ข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้สรุปเป็น องค์ความรู้					
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วย วิธีการต่าง ๆ และ นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน					
5. อยู่อย่างพอเพียง					
ใช้ทรัพย์สินของตนเอง เช่น เงิน สิ่งของ เครื่องใช้ อย่างประหยัด คู้มูลค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี					
ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คู้มูลค่าและเก็บรักษาดูแลอย่างดี					
ปฏิบัติตนและตัดสินใจ ด้วยความรอบคอบมีเหตุผล					
ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และไม่ ทำให้ผู้อื่น เดือดร้อน					
วางแผนการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิต ประจำวันบนพื้นฐาน ของความรู้ข้อมูลข่าวสาร					
รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลง ของสังคม และสภาพ แวดล้อมยอมรับ และปรับตัวเพื่ออยู่ ร่วมกับ ผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข					
6. มุ่งมั่นในการทำงาน					
มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน					
ตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
ทำงานด้วยความเพียรพยายาม					
รู้จักแก้ปัญหาในการทำงานเมื่อมีอุปสรรค					
อดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย					
ปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดีขึ้นด้วยตนเอง					

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.รักความเป็นไทย					
มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ กตัญญูทวาทย์ต่อผู้มีพระคุณ					
ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม					
ใช้ภาษาไทยและเลขไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม					
นำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต					
ร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทย					
มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย					
8.มีจิตสาธารณะ					
ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูทำงานด้วยความเต็มใจ					
อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา โดยไม่หวังผลตอบแทน					
แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สิน และช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้อื่น					
ดูแล รักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ					
เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม					
เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ					

ฉบับที่ 5

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป
(CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต

3

สำหรับ ครู และนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

ด้านคุณค่าและผลประโยชน์ของโครงการ

รายการพิจารณา	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ					
2.สามารถเลือกแนวทางและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม					
3.สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน					
4.สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ					
5.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
6.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ					
7.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและครอบครัว					
8.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน					
9.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
10.สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลา					

ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

131

ภาคผนวก จ ค่า IOC ของแบบสอบถาม

การหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ตาราง A ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ข้อคำถาม ด้านบริบทของโครงการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC
	1	2	3	4	5		
1. โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมได้อย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2. โครงการสอดคล้องกับความต้องการของครู ผู้ปกครอง และชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3. โครงการมีความเหมาะสมและมีความจำเป็นในการ แก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4. โครงการสามารถแก้ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับ สภาพ ความเป็นจริงในปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7 วัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับ วิธีดำเนินการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8 วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของ โรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9. กิจกรรมของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
10. กิจกรรมของโครงการช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมให้ดีขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
11. สภาวะแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อ ต่อการดำเนินโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
12. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ตาราง A (ต่อ)

ข้อคำถาม ด้านปัจจัยนำเข้า	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	I O C
	1	2	3	4	5		
1. มีแผนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2. กิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความพร้อมในการดำเนิน โครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบมีความรู้ความเข้าใจและมี ความสามารถในการดำเนินโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7. บุคลากรในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8. งบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9. มีวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการอย่าง เพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
10. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความ เหมาะสมและเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
11. เอกสารที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมในโครงการช่วย ให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
12. มีอาคารสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่าง เหมาะสมและเพียงพอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ตาราง A (ต่อ)

ข้อคำถาม ด้านกระบวนการดำเนินงาน	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	I O C
	1	2	3	4	5		
1. มีการวางแผนการดำเนินโครงการสู่การปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2. มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3. มีการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง สื่อสารประชาสัมพันธ์ ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจขั้นตอนและวิธีดำเนินการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4. มีการกำหนดขั้นตอน รายละเอียดและวิธีดำเนินโครงการอย่างชัดเจนและเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5. รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6. กิจกรรมในโครงการช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7. ดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8. มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและควบคุมการดำเนินงานตามโครงการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9. มีการกำหนดหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการประเมินผลโครงการตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
10. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องด้วยวิธีการที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
11. ขณะดำเนินงานตามโครงการมีการแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินโครงการเมื่อพบว่าบกพร่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
12. โรงเรียนมีการเผยแพร่และขยายผลการปฏิบัติกิจกรรมสู่ชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ตาราง A (ต่อ)

ข้อคำถาม ด้านคุณค่าและผลประโยชน์ของโครงการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	I O C
	1	2	3	4	5		
1. สามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการไปใช้กับปฏิบัติงานที่ รับผิดชอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2. สามารถเลือกแนวทางและการปฏิบัติงานได้อย่าง เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3. สามารถนำหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไป ประยุกต์ใช้ในการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4. สามารถรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และนำมาปรับและ ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับตัวเข้ากับ สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและ ครอบครัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนให้มีความ รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
10. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ภาคผนวก ง หนังสือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

การเผยแพร่งานวิจัย

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	สังกัด	หมายเหตุ
1	โรงเรียนประชาอุปถัมภ์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
2	โรงเรียนบ้านวังบ่อ(ราษฎร์เจริญ)	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
3	โรงเรียนวัดหนองปลาไหล	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
4	โรงเรียนบ้านปากดง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
5	โรงเรียนวัดเวฬุวัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
6	โรงเรียนบ้านวังโพรง	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
7	โรงเรียนวัดป่าไร่	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
8	โรงเรียนวันครู (2504)	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
9	โรงเรียนบ้านรังงาม	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3	
10	เวปครูบ้านนอก	www.kroobannok.com	
11	เวปครูวันดี	http://www.kruwandee.com/forum/10.html?page=1	
12	เวปครูอินเตอร์	http://www.kruinter.com/all3.php?n=%E0%BC%C2%E1%BE%C3%E8%BC%C5%A7%D2%B9%A4%C3%D9%20%CD%D2%A8%D2%C3%C2%EC&type=26	

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวยุพิน รอดประพันธ์
วันเดือนปีเกิด	7 มีนาคม 2515
สถานที่เกิด	ตำบลธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	49/6 หมู่ 3 ตำบลธารทหาร อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ผู้อำนวยการโรงเรียน วิทยฐานะชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร หมู่ 3 ตำบลวังบ่อ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ 60110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2527	ป.6 จากโรงเรียนธารทหาร(แสงสว่างอุปถัมภ์) จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2530	ม.3 จากโรงเรียนหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2533	ม.6 จากโรงเรียนหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2535	อ.วท.(คอมพิวเตอร์) จากวิทยาลัยครูนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2539	ค.บ.(ภาษาอังกฤษ) จากสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2547	ค.ม.(หลักสูตรและการสอน สาขาการสอน ภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2552	ประกาศนียบัตรบัณฑิต(การบริหารการศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2558	กศ.ด.(หลักสูตรและการสอน) จากมหาวิทยาลัย นเรศวร จังหวัดพิษณุโลก